ÖSTERUT.

BERÄTTELSER

AF

JAC. AHRENBERG

—— MED TECKNINGAR AF **A. EDELFELT, G. BERNDTSON, E. JÄRNEFELT, H. SCHJERFBECK, J. A.** —— BORGÅ 1890 WERNER SÖDERSTRÖMS FÖRLAG

HELSINGFORS, J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCK.-AKTIEBOLAG, 1890.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör Harvard University Library, har hämtats från Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i april 2013 av Bert H.

HISTORIEN OM TRAFVAREN JALO.

Ehuru det led mot kvällen i slutet af augusti månad, sände solen ännu sina heta strålar i sned linje in i Kristian Kommonens stuga. Flugorna surrade nöjda och belåtna i solbaddet kring värden, som satt vid fönstret i stugan och envist tycktes betrakta de tvänne balsaminer, som styfva och högröda blommade i hvar sin spruckna spilkum på fönsterbrädet. Kristian hade suttit där redan länge och mellan balsaminernas blad och blomkronor blickat ut åt leden, liksom om han väntat på någon. Han hade väl hunnit öfver medelåldern, men såg betydligt äldre ut. Ögonen lågo djupt i hufvudet och ansiktet var starkt fåradt. Hans hustru, som väfde och slamrade med slagbom, sked och skyttel, tycktes icke häller vara fulltinne i sitt arbete, ty när hälst Kristian säfligt rörde på sig, blickade hon oroligt upp från väfven mot dörren; också hon tycktes vänta någon.

Bäst det var, steg nämdemannen Laurikainen in i stugan, hälsade och skakade omständligt hand med värden och värdinnan, som hvarken sågo glada eller öfverraskade' ut öfver besöket. Nämdemannen satte sig vid bordet, teg en god stund, tände på pipan och tyckte omsider, att det var väl hett för att vara klockan fem på eftermiddagen, till hvilken ovädersägliga sanning Kristian tillade, att värmen nog gjorde godt åt hafren. Småningom tinade samtalet upp: man behandlade dagens frågor, kursens fallande, sädesprisen hemma och i Ryssland, fisket samt tinget. Nu hade nämdemannen kommit dit han ville. Långsamt steg han upp, gick till spiseln, skakade askan ur sin pipa och sade likasom i förbigående:

— Dit är ni också för öfrigt kallad.

— Till tinget, jag? Nå af hvem då?

— Af Jegor Timofeitsch Ivanoff, er granne.— Hm, nå hvad må det vara igen? Månne det kan vara för det stryk, han fick af mig i fjol våras.

— Åh nej, stryk är behållen gåfva; det är nu den här historien om Jalo, hingsten, trafvaren hans.

— Nå, hvad rör den mig?

— Ja, inte vet jag, men kom nu bara i morgon, så får ni veta det.

Och sedan nämdemannen ett par gånger spottat eftertryckligt och dragit en suck af lättnad, steg han upp, tog afsked och gick.

Kristian skrapade sig i sin yfviga lugg och gick långsamt ut. Orolig vandrade han omkring på sina egor, suckade tungt, nu då han var ensam, och återvände först sent på aftonen hem.

Då det ännu var för varmt inne i stugan, satte han sig på sin trappa för att njuta af aftonsvalkan. Natten var fuktig och varm; stjärnorna blickade sömniga genom en luft, som lik ett tunt flor skymde fästet. Fullmånen höjde sig därborta öfver mossen i stilla prakt; den blickade gul och väldig genom den glesa furudungen, som tvinandeoch sjuklig växte på tufvorna i det jernhal-tiga vattnet. Den sista gransångaren sisade i skogen, och nattskärran flög, som om den varit drucken, än åt höger än åt vänster, än upp än ned, försvann då och då i natten, tryckte sig platt mot vägar och stigar, satt längs med trädgrenarna, kurrade och spann. Folket afskyr nattskärran, och denna afsky gjorde väl sitt till, att Kristian tyckte, det alt såg så sorgligt och nedslående ut. Den yttre naturen tedde sig för honom såsom hans sinnesstämning lät honom uppfatta den. Den där historien om Jalo kunde han då rakt inte få ur sitt hufvud. Med Jalo voro förbundna alla minnen från den sist förflutna delen af hans lif. Alt hvad han drömt och längtat efter, alt som ängslat och skrämt honom, pinat sig in i hans sinne, alt hade rört sig omkring Jalo. Huru väl mindes han icke, när Jegor Timofeitsch Ivanoff öppnade sin handel i Tervola by. Alt som förut måste hämtas från staden kunde nu fås hos Jegor Timofeitsch. Denna Jegor, huru hade han icke varit smilande och ödmjuk, huru hade han icke nästlat sig in hos enhvar!Döt var då Jalo var ungefär på tredje året. Jegor hade varit allas tjenare. Krokig som en fällknif hade han bjudit på tobak och spitting, sagt: „gudas“ och „adjös“ och „var så bras“ — ni^ga pingar, nå jas, gör ingenting — en annan gång, schkrifva opp i bok — en annan gång husbond.“ Det var så behändigt, men när året var slut, så var hajis bok fullskrifven, och alla de små posterna gjorde en oerhörd summa. Och behöfde någon ett lån, ja hvem hade då pengar, om inte Jegor. Visst tog han tolf procent; men det var då utan omgångar, advokater, domare, nämdeman och så vidare. Och hvem behöfde icke penningar i dessa tider! Det behöfde hela världen och Kristian med. Och när fyra år förgått, då var det Jegor Timofeitsch Ivanoff, som ifrån att ha varit allas tjänare var allas herre. Nu rak-nade hans rygg i all hast; han vardt styf som en puukkoknif; nu lät det annorlunda.

— Drummel skall du så råg der? Nej, hafre skall du så; inte kan jag få rågen såld nu för tiden! Skall du ha pengar tillen ko, du har knappast föda för den du har? Nej pass!

Han sålde hafren från böndernas åkrar, innan den var skuren. Han högg deras skog till ved och pinnar utan vidare besked, än att han behagade nämna om saken fördem. Och huru växte icke denna förfärande skuld. Den var omättlig som filisteernas Molok. Alt försvann i dess väldiga gap. Den blef aldrig nöjd, oaktadt alla offer och afräk-ningar i form af tjära, ved, talg, borst, fårkroppar, kräftor, fågel och hafre. Kristian var, om någon, fast för denna sin granne. Deras stugor lågo nämligen knut om knut. Han visste mera än andra, hvad det vill säga att vara gäldenär. Det var som om någon gnagt köttet och sugit märgen från hans ben. Han kände sig stundom alldeles maktlös mot denna grymma fiende och var redan betänkt på att som stafkarl gå från altsammans, för att åter bli fri. Men när nöden var som störst, var hjälpen närmast. — Hjälpen, det var Jalo, som då vid Michaelitiden var sex år gammal.

Och hvilket djur var icke denna Jalo!Hans svarta fäll sken blank som siden. När man såg honom från sidan, tecknade sig mörkare och ljusare ringar på hans kors och länd. En sådan svans och man han hade, yppig och vågig! Hans hofvar voro som smidda af stål; hans bringa rymde luft som en bälg. Ögon hade han som en hafsörn. Han såg icke blott långt; han såg i dimma, i snöyra och mörker. Dock, förmer än hans skönhet och formfägring var hans själ sadel. , Han var stolt. Ett piskrapp var en skymf, som kunde bringa honom utom sig. Han var foglig, ehuru stark, han var smeksam, ehuru yster. Och ett sådant tacksamt hjerta han hade! Han strök sin varma, sammetslena nos längs Kristians arm, hvar gång denne gaf honom salt och bröd, hafre eller en sockerbit. Det djuret var bättre än mången menniska, bestämdt bättre än hans olydiga dotter och otacksamma svärson. Hade

någon sett honom skygga? Nej, inte för sjelfva fan! Hade han någonsin snubblat? Aldrig, icke i den värsta utförsbacke. Sådan var Jalo, det utmärktaste djur inom Finlands landamären. Knapt fans ens i Eyss-land dess like. När skulderna tryckte Kristian värst, när Molok öppnade sitt gap och fordrade mera offer, ständigt mera offer, gick Kristian in i stallet, ryktade sin Jalo, smorde hans hofvar svarta, flätade hans man och klappade hans manke. Och han var säker på att återvända från stallet vid bättre lynne, än då han gick dit.

När Jegor Timofeitschs fordringar växt Kristian öfver hufvudet, så att denne icke såg någon utväg att befria sig från sin blod-sugare, spände han Jalo för en lätt släde och for till Wiborg, för att tala med en advokat, „Syöteri“ själf. Han kunde aldrig tro, att Jegor hade skrifvit riktigt upp. Hans fattiga små inköp, litet tobak och hirsgryn, kaffe och socker, kunde aldrig stiga till en så stor summa. Det kunde aldrig hänga riktigt ihop. Och hans ockerräntor sedan!

Huru väl mindes han icke den resan! Det var en kall och klar januaridag. Snön låg jämn, som insjöns spegel, öfver fält och åkrar. Skuggorna från gärdesgårdar, stackar och rullstensblock föllo som blå fläckar på det hvita doket. Snösparfven sirrade i blink-flykt framför honom; skatan skrattade af välbehag, där den guppade på gärdesgår-dame; och Sipi, bjömhunden med de spetsiga öronen och den ulliga svansen, satte af i fyrsprång framför Jalo, som sirligt slängde sina hofvar, likasom för sitt nöje. Det bar af som jehu. Det var så muntert, att den tryckande oron som plågat Kristian nästan förgick. Kristian hade redan hunnit nära Papula stadsdel, då han hörde någon hojta och ropa bakom sig. Han tog pipan ur munnen, böjde sig öfver släden, blickade bakom sig och såg en person, som i en liten kappsläde i fyrsprång följde honom, alt medan han vinkade med sina räfskinnsvantar. Kristian stannade, och den resande en liten pälsklädd, ovig herre, som kuskade en rått-fargad vallack, nådde honom snart.

— God dag, husbond! Det var mig en trafvare ni har där! sade han ifrigt, medan han tuggade sina frusna mustacher. Ja, jag må säga som sanningen är: väl en kvart har jag åkt alt hvad jag kunnat utan att få fatt i husbond. Hvarifrån är den hästen? Hvems är den? Hvad heter dess far och mor?Huru gammal är deji? Nej, se en sådan bringa och såna ben den har!

Och den resande steg ur sin släde för att närmare betrakta Jalo. Kristian var både glad och stolt, gaf svar så långt han kunde och berömde sin häst för främlingen, som såg helt förtjust ut.

— Nå ni kommer väl med på kapplöpningen i öfvermorgon. Med en häst, sådan som er, är det rent ut en skyldighet. Jag är ryttmästar T., jag är en af prisdomarena; kom ihåg, första priset är tusen mark.

Kapplöpningen hade Kristian nog hört om. Ja några gånger hade han till och med tänkt därpå; men vanligen får man på landet veta, hvad som skall ske, först sedan det skett. Men nu — hvarför icke, då han i alla fall var i staden.

Kristian lofvade komma, och med ett handslag bekräftades öfverenskommelsen. Jalo, otålig att komma i väg, försvann bakom närmaste backe som en blixt för den beundrande ryttmästaren.

Kristian tog del i kapplöpningen. Hvilka härliga dagar, hvilken tid af ära och triumfför Jalo och hans herre. Det fans icke en tidning i vårt land, där icke Jalo och hans herre voro omtalade. Telegram gingo kring land och rike om Jalos bedrifter. Hans rekord var hos oss ovanligt, han tog första priset med glans framför gamla, pröfvade kapplöpningshästar. Ännu, där Kristian satt tungsint och sorgsen på sin förstugutrappa, for ett soligt löje öfver hans anlete, när han tänkte på denna härliga dag. Huru väl mindes han den icke: solljus, blå himmel, fina, skimrande snöflingor, burna af vintervinden, musik och hurrarop, hetsiga drycker och Jalo dagens hjälte! Det var utan tvifvel hans lifs skönaste och mest innehållsrika dag. Men liksom de högsta vågorna falla djupast och de högsta tallarna ge de längsta skuggor, så förde den dag, då han och Jalo stodo högst på lyckans tinnar, med sig den djupaste sorg.

Hos advokaten var intet att göra; tvärtom fick Kristian höra, att Jegor fått utslag på honom hos guvernören. Hans skulder med räntor och alt voro förfallna. Jalo måste säljas, men priset räckte icke till att gäldaskulden. Kristian söp sig full, gret, nyktrade åter till, och under alla dessa skiftande sinnestillstånd bråkade han med priset i

oändlighet. Till sist måste det blifva handel af. Jalo såldes åt en rysk handlande, och bedröfvad och vild kom Kristian hem med en märr, som han från första stunden hatade. En ringa tröst var, att hans plånbok var full af hundramarkssedlar, dem Jalo sprungit i hop till en afskedsgåfva åtr sin herre.

Kristian var otröstlig. Att till ännu ge penningarna åt Jegor föreföll honom som ett vansinne. Det var som att kasta dem i sjön med detsamma. Omsider måste det dock ske. Han steg in i Jegors bod, just då denne var ensam, betalade honom och fick åter sina skuldsedlar och värdepapper. Jegor var oförsiktig nog att fälla några förolämpande ord. Med detsamma rann sinnet öfver hos Kristian, och hade Jegor icke förut vetat hvad stryk var, så nog visste han det, när grannen lemnade hans butik. Från den dagen var där en dödlig fiendskap mellan de båda grannarna.

Kristian var fri, men om han äfven för-häfde sig däröfver, då han kunde höras af Jegor, blödde dock hans hjärta. Hvad betydde friheten för honom, när Jalo var borta! Han var fri från en hotande fara, men han hade också mist sin enda glädje. Hans lif hade förlorat sin spänning: inga skulder att rufva öfver, ingen Jalo att älska, att glädja sig åt. Som salt i hans svidande hjärtas sår voro de sparsamma tidningsnotiser, af hvilka han då och då fick del. „Den utmärkta trafvaren Jalo, som vann första priset i Wiborg, har åter hedrat sigu, eller „stortrafvaren Jalo har vunnit ett pris vid trafkörningen i Tavastehusu. Sådana dagar var Kristian sig icke lik: antingen satt han tyst och surmulen som en bofink i regnväder, eller var han vred och fräste som eld i enris.

Småningom mognade hos honom tanken att, kosta hvad det ville, återförvärfva sig djuret. Hvad tjänade det till att samla utan mål åt glupska arfvingar och själf lefva fram sitt lif utan glädje? Hans svärson väntade ju med otålighet att få ärfva honom, och hans dotter med. Om han hälst hadehaft barnabarn. Nej, som det nu var, var det bäst att se till, att Jalo kom hem igen.

Efter många omvägar fick han borgesmän och erhöll vid häradsrätten inteckning i sin egendom. .Det återstod endast att lyfta penningarna och ge sig af för att handla på hästen. „Dyrare än penningar“ skulle den i alla fall icke vara. Köparen där borta i Wiborg hade många hästar och skulle utan tvifvel mot hederlig vedergällning afstå Jalo. Dagen för resan var redan bestämd, då Kristian en vacker julimorgon, just då han höll på att med sin puukkoknif raspa bort några styfva, hvita hår, som grodde på hans haka, hörde en gnäggning, som han bestämdt tyckte sig känna igen. Det kunde icke vara ett misstag; den gnäggningen var Jalos, ty just så brukade han kalla på sin herre, då denne om morgnarna någon gång dröjde att gå till stallet. Kristian slängde knifven ifrån sig och skyndade ut. t Där, bakom hans egen stallsknut, där Jegors ängslapp stötte till, där stod hans Jalo, kastade huf-vudet upp och ned, spände på näsborrarna och frustade. I ett nu flöjde han öfver*Ill. A.E.[=Albert Edelfelt]*gärdesgården och stod på sin forna herres gård. Kristian var som lamslagen; han kunde endast frammumla ett kah! Ett vänligt löje, som solljus öfver en ödslig hed, lyste upp hans anlete, medan alt hvad han hört om troll och häxerier i blinken drog genom hans uppskakade hjärna. Medan han ännu gnuggade sig i ögonen för att öfvertyga sig om att han värkligen var vaken, kl ef Jegor, hans ovän Jegor, in på gården med betsel och piske. „Hästen är minu, sade han; „låt bli att locka honom hit.a

Jegor grep Jalo i pannluggen, lade svärjande betslét på och lofvade, att han nog skulle vänja hästen af från att flöja öfver gärdet. Med många omilda ryckningar ledde han den stackars Jalo hem till sig, och om en stund hörde Kristian hingsten stampa och stöna af fruktan under Jegors piske. Att slå Jalo, slå en sådan häst, det var oerhördt.

Från denna dag blefilifvet ett helvete för Kristian. Att sakna hästen hade varit en plåga; men att ha den hos sin värsta ovän, att aldrig kunna återförvärfva sig den,att se den alla dagar och icke kunna nalkas den, det var ändock värre. Alt hvad Jegor hittade på för att i Kristians närvaro skryta med hästen och pina honom, det gjorde han samvetsgrant. Alla slag han själf uppburit gaf han igen åt Jalo. Och om hingsten, hvad som understundom hände, kom i fyrsprång in till sin forna herre och liksom sökte hans skydd, då kunde Kristian vara viss om, att tjocka valkar på Jalos länd skulle vittna om, huru trofast vänskap värderades af Jegor Timofeitsch.

Så förgingo några veckor. — Det var en het augustidag, då jordkokorna på åkern sprucko i hettan, luften dallrade och immade i värmen. Hundarna i byn hade slutat att skälla och sökte skugga under trappor och uthus. Korna stodo vid stranden till buken i vattnet och sökte skydd under de mörka alarna. Endast blindstickaren flög raskt

fram i sol-baddet; trollsländan och den metallglänsande gröna flugan beskrefvo lysande kurvor i luften. Kristian låg på hyfvelbänken i sitt hus och följde med varma blickar Jalo, som stod där borta på Jegors äng i skuggan af engammal, ärrig alm. Kristian drömde om de lyckliga dagar, då Jalo var hans — och bekymren från den tiden syntes honom nu så små och fröjderna så stora. Han höll just på att falla i en lätt, behaglig slummer, då han plötsligt väcktes upp af trenne jägare från Wiborg, som ifrigt frågade efter gårdens husbonde. De trenne herrarne hade dragit ut i hämad mot hararne. Oförmo-dadt hade de drifvit upp en lo, stadd, liksom de, på harjakt. I tvänne dygn hade de med sin stöfvare förföljt lokatten, som enligt deras påstående var i det närmaste uttröttad, då olyckan ville, att deras hund skadade sin ena tass och måste lämnas efter. Jägarene bådo nu att få veta, hvar de kunde få låna en hund, lämplig att fortsätta dref-vet. Kristian hade en sådan. Hans Sipi, så landtlig den var, gick på skogs- och sjöfogel, hare och björn, om det så gälde. Jägarene, Kristian och Sipi skyndade bört till myren, där lospåret senast iakttagits. En kvart senare hade Sipi spåret klart, och under ett ifrigt gnällande och hviftande med den lurfviga svansen bar det af inåt skogen.Ett nrsinnigt skall gaf snart tillkänna, att den uttröttade lon höll stånd, hade satt sig till motvärn eller klättrat upp i ett träd. När jägarene nådde stället, utförde Sipi sin vildaste krigsdans kring den fura, på hvars grenar lokatten hvilade, medan den visade tänder och hväste åt sin motståndare. De tofsprydda öronen voro dragna längs huf-vudskålen, ögonen gnistrade af vrede, och det såg ut, som om den haft lust att med ett språng kasta sig öfver sin lurfviga fiende. Dock, innan den hann besluta sig för striden, föll den utan att gifva ett ljud ifrån sig för den förstkommande jägarens kula. Dess tassar hopbundos, en stör träddes mellan benen, och det bar i triumf af till Kristians gård. Där åto de trötta men glada jägarene en landtlig måltid, och lokattens graföl dracks grundligt i rom, finkelhaltigt brännvin och frätande konjak. De hetsiga dryckerna stego i värmen åt hufvudet, och när skymningen föll på, voro Kristian och hans gäster tämligen röda och högljudda.

— Hör nu Kristian, sade hans hustru, som blef orolig för det bullrande sällskapet,jag tål inte laddade gevär i huset, gå ut och skjut, bort kulan ur den där bössan! Kristian steg långsamt upp med den anmärkningen, att kvinnor nu alltid voro sådana pultroner, tog bössan från bänken och gick ut. Därute hade dagsljuset slocknat, men ännu hade mörkret icke brutit in. Aftonvinden kom med doft från nyhäsjad väpp-ling. I fjärran hördes de jodlande tonerna från vallgossarnes lurar, och i rönnen på gården gick syrsan energiskt på med sin sång. På vacklande ben steg Kristian ned för sin trappa. Plötsligt stannade han. Där borta vid stallsknuten stod åter hans nätters dröm och hans dagars tanke. Jalo skakade på sitt fina hufvud, riste sin hårrika man och kallade sin forna husbonde med ett lågt, sakta, hemlighetsfullt gnäggande. Kristian gick upprörd fram till honom och klappade hans manke. Hästen stack öfver det låga stängslet sin fina nos i hans ficka. Upphetsad som Kristian var, slog han armarna om hästens hals. Det var ju så länge sedan han fått klappa om Jalo, smeka hans fina hull och tala till honom. Då han förde sinhand öfver hingstens rygg, kände han med ens valkama efter Jegors piskrapp. Nu sköt vreden upp hos den icke fullt nyktre mannen. Eländiga djurplågare, svor han, i det han knöt sin knotiga näfve mot Jegors hus. Jag skall för alltid befria dig, min stackars vän, från hans hån och piskslängar, hans grymhet och tyranni. Och innan han själf hade det klart för sig, ryckte han bössan från axeln — ett skott och det ädla djuret segnade stönande ned; en sorgsen blick ur dess bristande ögon, och Jalo låg död bakom det stängsel, som skilde honom och hans forna herre åt. Kristian flydde som en mördare till skogs. En half timme senare steg han åter in i sin stuga, fullt nykter. Jaktkamraterna hade gått att söka rätt på sin sjuka hund. Han var ensam med sin hustru. Skakad och rörd berättade han för henne hvad han gjort.

***

Nå hvad ämnar du nu göra, sade Kristians hustru, när mannen sent på natten efter nämdeman Laurikainens besök kom in i sin stuga. Det finnes ju inga vittnen?

Nej, inga vittnen, men det må gå huru som hälst, jag berättar i alla fall hela historien om Jalo.

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

ENSAM.

En långväga främling, som vuxit upp där nere i Orientens smuts och fattigdom, hade gifvit sig af på vandring mot norden. Sitt hem hade den främmande gästen haft där nere vid de stora fiskelägena vid "Wol-gan, där stören fångas, där kaviaren prepareras för vesterns finsmakare, och där luften stinker af jäsande fiskaffall. Därifrån hade den gjort ett besök hos burlakerna, som likt backsvalor bo vid Wolgan i strändernas ihåligheter, i fukt och fattigdom, lefvande af att som dragare släpa de tunga lodjorna*) uppför floden. Vidare hade den dragit längre upp till dessa väldiga fabriksstäder, där kat-tuntryckeriernas aflall förgiftar brunnar och

*) pråmarne.källor, ja självfva Wolgans bifloder. Så hade den kommit till Petersburg, och där trifdes den godt, bland hufvudstadens mänskliga affall, i de fuktiga boningsrummen under Nevans vattennivå. De, som tyckliga, glada, sorglösa bodde högre upp i granit- och marmorpalatsen, visste knappast af den, förrän den plötsligt, utan att någon vet huru och hvarför, med sorg och skräck helsade på, där lifsglädjen svallar högst, där lyckan lyser. Från Neva staden hade den ödesdigra gästen sökt sig än högre upp mot norden. Därborta på Eurapääselkäs tallbevuxna sandåsar trifdes den ej, men nere i dälderna, vid de leriga småsjöarna med starr-och säf-bevuxna stränder, där fann den alltid ett näste, där människor och husdjur bodde tätt intill hvarandra, där smuts och osnygghet herrskade, ehuru badstuguugnen immade tre gånger i veckan. Och nu hade den hunnit till Wiborg. Här, inom den gamla fästningens murar, slog den sig ned på allvar — obarmhertig, skoningslös.

* * *Hos Kommerserådet Heinrich Friedrich Schulze var det tyst och stilla i det stora, gammaldagshuset, ty den ödesdigra gästen hade tagit in här. Döden hade kommit för att göra upp Kommerserådets bokslut. I köket gick tjänstfolket på tå och talade möd lågmäld stämma. I den djupa fönsternischen satt hushållerskan och läste mumlande „psalmer för dem som döende ärou. I matsals-fönstret satt katten i det bleka höstsolskenet och följde sömnigt en ensam flugas figuré på fönsterrutan. I förmaket, där några familjeporträtter i stela poser och med simpla drag vanprydde väggarne, satt en gammal skallig papegoja, med uppurrad fjäderskrud. Den glänsande messingsburen var omlindad med en schal, för att fågeln icke skulle störa den högtidliga stillheten med de högljudda och platta fraser, den nu i två människoåldrar rabblat upp.

Alldeles upplöst i tårar halflåg fru Lilli i den stora salongen på den med svart tageltyg beklädda soffan. Då och då blickade hon känslosamt upp mot det hvita taket, i det hon med sin lilla knubbiga hand, medlillfingret i behaglig krökning skildt från de öfriga, förde en fuktig näsduk till sina tårdränkta ögon. Så borrade hon det bleka, något feta ansigtet i soffdynan, och en konvulsivisk ryckning i hela hennes kropp vittnade om hennes smärta och hennes förtvif-lan. Mera känslosam, sentimental och vek, än god, hade hon eljest mycket lätt för tårar, och gråt tycktes vara för henne, om icke ett nöje, så dock lättnad, befrielse, lindring. Men nu, nu lindrade inga tårar hennes qval. Det förekom henne, som om mörka vågor brusande slagit samman öfver hennes hufvud och hon långsamt sjönke och sjönke alt djupare ned. Där i rummet bredvid låg döende den man, genom hvilken hon var något, var alt hvad hon var: en af stadens främsta fruar, rik, oberoende, välgörande och afundad. Hvad hade hon varit utan Heinrich Friedrich Schulze. Den sista ättlingen af en hastigt utblommad, ny adelig ätt, med enkelt namn och enkelt ursprung; en fattig fröken, som fått gå i andras hus, hvars behof och kraf på lifvets glädje och lycka stått i ständig, i bitter kamp medverkligheten. — Ack, hvarför hade hon först nu kommit att tänka därpå, nu då det var försent; då hade de icke blifvit så främmande för hvarandra, då hade hon icke lem-nat honom så ensam. Hade hon tagit någon del i, visat något det ytligaste intresse för hans arbete, hans mödor? Hade hon aktat och älskat, hvad han aktat? Nej, när han högljudt och med stolthet för en hvar och när som hälst talat om, huru han börjat sin bana där borta i sin fädernestad, i Lybeck, huru han sopat kontoret och stått bakom disken dagen om, då hade hon blygts. Hans .sparsamhet hade hon funnit mesquin, hans noggranhet och ordentlighet petig. Och nu först slog det henne, huru ensam han stått -de många, långa år, de lefvat tillsammans. Mellan dem hade olika ras, språk och uppfostran, olika samhällsställning bildat en klyfta, som hon aldrig försökt att fylla. Så ungefär tänkte och kände fru Lilli, och därför föllo hennes tårar för denna gång tunga, brännande heta.

Där inne i sitt arbetsrum låg Kommerserådet Schulze ensam bakom en grön siden-skärm i ett tillstånd mellan dröm, vaka och dvala. Det breda fyrkantiga ansigtet hade hastigt magrat af, så att huden låg i slappa, stora veck. Ögonen, med ett frånvarande och hjälplöst uttryck, lågo djupt inne i sina hålor. De fyrkantiga händerna,

hårbevuxna och magra, noppade oroligt på täcket. — En sjuksköterska, en liten skrumpen varelse med tunga svullna ögonlock och jordfårgad hy, med sätt och förstånd som en höna satt i en fönstersmyg och slukade med brinnande intresse de otroliga äfventyren i krönikan om de tre musketörerne: Athos, Por-thos, Aramis och deras vän d'Artagnan. Nu vaknade den sjuke och såg med feberglän-sande ögon omkring sig; med svag röst kallade han på vårderskan, men först sedan han ett par gånger nämnt hennes namijr förmådde hon rycka sig lös från de glänsande beskrifningarne om Porthos den starkes bragder.

— Jag vill tala med häradshöfdingenr med min son Fritz, sade den sjuke mödosamt.

Herr Fritz, en lång gänglig man med skalligt hufvud, och blek ansigtsfärg, komin som det sjuka samvetet och satte sig tyst och varsamt hos den döende, som tycktes uppmärksamt betrakta honom. I detta bleka, pussiga anlete, förstördt af utsväfningar och sysslolöshet, sökte fadre.n förgäfves spåren af de ljufva barnadrag, som ha.n en gång, för snart trettio år sen kysst med fadersgläd-jens hänryckning. Huru hade han icke älskat, denna lilla hjälplösa varelse, hvad alt hade han icke hoppats af honom: främst en vän, en kompanjon, som i sina starka, erfarna händer kunde taga firmans affär, när han själf gick bort. Men ack! han hade blifvit lemnad ensam: Fritz hade följt sin moders råd och tjänade nu vid hofrätten. — Den gamles ögon skymdes af tårar, ty hvad han sökte i detta anlete, det fann han icke. De två hade tidigt gått skilda vägar: fadren arbetets, sonen nöjets; där funnos inga andra föreningsband dem emellan än blodets. De hade icke ens mera samma språk för att uttrycka hjärtats finaste känslor, den ena talte illa svenska och den andre dålig tyska. De voro främmande för hvarandra. En känsla af bitterhet steg uppi fadrens bröst och den inre värmen, som på ett ögonblick genomströmmat honom, förflyktigades. Herr Fritz' qvinliga, veka, för intryck mottagliga sinne anade de bilder, som rört sig i fadrens hjärna; det stack till i hans samvete, han hade velat falla ned på knä, för att bedja om förlåtelse för alla de förhoppningar, han låtit gå i qvaf, för de lifslånga missräkningar han beredt honom. Men, de voro så främmande för hvarandra; för hvilken annan som hälst, som han förbrutit sig mot, ja, — det hade gått för sig — men----------------

Han kunde då föröfrigt uppskjuta därmed ännu en timme eller par. Den gamle såg värkligen ut att må bättre.

— Jag är fullt redig nu, sade den sjuke, jag måste tala med kontorschefen; kalla in Blumenfeld!

Far och son tryckte tigande hvarandras händer och herr Fritz gick ut. Herr Blumenfeld satt i yttre rummet, högtidlig, väl-pomaderad, stor och majestätisk, som om han varit sitt eget monument, och väntade på företräde. Varsamt och staccato, somom han burit någon dyrbar vätska inom sig, gick han till den sjuke, anlade en vördnads-full och deltagande min och satte sig ytterst på kanten af läkarens stol.

— Min käre Blumenfeld, det lider mot slutet. Det finnes ingen olja mer i lampan; ja sjelfva lampan är sönderbruten och veken skall slockna snart — döden — men mitt hus är i ordning, mitt bokslut är klart. Firman har, ja ni vet det, kämpat med stora svårigheter och går stormiga öden till mötes. Jag litar endast på er; tyvärr är min son

dock äfven det vet ni-----------------------

Nåväl, jag litar endast på er. Falla trä-och kaffeprisen ännu, då är ingen räddning möjlig; men vi måste ha kommit till djupet af vågdalen, prisen kunna icke sjunka lägre.

Herr Blumenfeld satt lugn till det yttre som en romersk tribun, men hans själ var upprörd. Hvad den döende fruktat, icke vågat tro, det hade inträffat, — priserna hade fallit.

Herr kommerseråd, sade han tvekande, man måste hoppas.— Hoppas, sade den döende, hviskande knappast hörbart:

Die Hoffnung führt uns ins Leben ein; men, tillade han:

Der stille Gott taucht meine Fackel nieder,

Und die Erscheinung flieht.

Farväl, tack, lämna icke firman i den onda tiden. Ni ensam-------------de andra äro------------

Herr Blumenfeld gick. När fru Lilli och hennes son kommo in i sjukrummet, låg gamle Schulze i full yrsel; Han talade nu endast sitt modersmål, hans tygellösa fantasi förde honom femtio år tillbaka i tiden, förde honom bortom hafven till det lilla, mörka och fuktiga Lybeck, hans födelsestad. Likasom i en uppenbarelse såg han åter sina fäders jord. Vid sin faders och moders hand vandrade han i den mörka julmorgonen bort till den gamla kyrkan, från hvars många fönster ljuset strömmade ut. Nu trädde de in i templet, de otaliga vaxljusen spridde sitt flammande sken i hvarje skrymsla under de mörka hvalfven. Orgeln brusade, tonerna kommo, som i ett väldigt canon, först hviskande som vårensböljor, så brusande som vinterstormen, — som dånande vattenmassor; och ett tusenfaldigt eko, strängt som en fuga, svarade från de mörknade hvalfven, från det gamla vapenhuset. Men öfver orgelns brus, öfver dånet och svallet hörde den döende en sakta hviskning: du vilsna fågel, du rotlösa planta, vänd åter till ditt land. Och talet byttes ut mot en härlig melodi. Nu kände han igen dessa toner; det var den gamla Julpsalmen, den han som barn sjungit så ofta.

De fibrer, hvarmed man hänger fast vid fosterjorden, knötos åter. Han var icke mera ensam, han såg dem åter, han hörde åter dem, som engång älskat honom. Så tystnade rösterna en om en, tonerna smulto hän, ljusen släcktes, — det blef skumt, det blef mörkt, dödens mörker. Heinrich Friedrich Schulze hade hunnit hemmets stränder.

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

STOCKFLÖTN1NG.

Det hade varit en gement våt, men varm försommar. Eegnet hade kommit ned i alla möjliga former, det hade öst, stått som spön i backen, haglat och duggat; men värst var det, när fuktigheten i form af en genomträngande dimma låg som en våt duk öfver fält och skogar. Solen hade man under fjorton da’r sett endast glimtvis; för det mesta dolde den sig bakom mörka, slaskiga skyar och gaf naturen en grå och tungsint belysning. Men nu! nu hade den slitit sina bindlar och blöjor, och i hela sin strålande juli-glans lyste den öfver Karelens moar och sjöar, dess skogklädda höjder och skimrande träsk. Och nu var där ett jubel i naturen, sång och klang utan all ända, från morgontill midnatt, ja ännu senare, ty mellan midnatt och morgon slog talltrasten sina ljufva slag och kornknarren sjöng i den mörkgröna, saftiga säden sin fula visa. Till och med den rike husbonden på Ylikannus gård, Kannus Erik, hvars torra, magra anlete, hopknipna mun och hvassa ögon gaf ett intryck af ständigt missnöje åt hans anlete, solacle upp nu, sen vädret stadgat sig.

Där var språng och bestyr på Kannus gård. Nu skulle höbärgningen begynna. Man hade slipat liorna, reparerat räfsor och skrindor, gått till Herrans heliga nattvard; i dag skulle man fara till Heinäluoto holme i Kannus träsk, där var lägenhetens bästa äng, där skulle arbetet taga vid. All traktens ungdom var uppbådad, ängen skulle slås och kaffe drickas där ute. Det vimlade af folk i båtarne. En hvar hade redan intagit sin plats, husbonden satt sedan en god kvart vid rodret och höll på att blifva otålig, då värdens unga dotter Liisa och dess myndiga värdinna omsider, röda och upphettade kommo ned för stranden. Värdinnan tryckte sina käraste vänner, den blank-skurade kaffepannan och ett skålpund socker mot sin fylliga barm, medan Liisa bar en flaska med grädde och en näfverpåse med vägkost. Så bar det af i trenne långa smala båtar. Efter hvarje båt simmade en frustande häst, som med starkt grimskaft och af starka händer hölls i kölvattnet. Vattnet skummade i fören, svallvågorna lyste i alla skiftningar mellan strålande ljus och djupaste blått. Vassen vid stranden bugade sig djupt, krickorna flögo förskräkta undan med raka halsar, lommen dök i djupet ooh bet sig fast i abborgräset tils faran var öfver.

I båtarna var det ett muntert lefveme; den enda som var missnöjd var Kannus Erik, husbonden på Ylikannus gård. Det var då också som om hin själf hade fogat så, att hvarhälst hans dotter Liisa satt, där skulle alltid hans närmaste granne, den där skef-benta Matti Matalamaa, fattig fan föröfrigt, också finna en plats och tvärtom. Huru han än hade planerat och regerat, så hade det nu gått på samma sätt. Där satt Matti i fören på båten med sin

eviga fiol i hand, och Liisa, ja hon satt just nedanför honom.Efter tio minuters rodd var man framme vid Heinäluoto ö. Man landade vid den branta södra stranden, bevuxen med höga mörka alar, steg i land med muntert buller, förtäringen fördes i land, hästarna fingo pusta ut och man gick till arbetet.

Mot norr sluttade ön i en lång, svag sluttning mot sjön, som på denna sida var mycket grund samt för det mesta säf- och vassbe-vuxen, ett tillhåll för gräsänder och krickor. Där på motsatta stranden hade Matti sin stuga, omgifven af låga, sura ängar, fulla med tufvor och våta frostömma åkrar, nästan utan fall mot sjön, och det var just därför han bar sitt namn Matalamaa.

Ängen på ön var grann i sin sommarskrud. När vinden drog öfver den i lätta, ljumma kårar och vände fram afvigsidan af hallonbuskarnes blad, böjde gräs och blomster varsamt ned, då lyste ängen i alla tänkbara skiftningar af grönt. Uppe på backkrönet, där gräset var kort, växte studentnejlikan, gökörten, prästkragen och blåklockan. På midtelplanet sköt väpplingen upp sina ljusröda bollar, och längst nere, innantufstarren, vassan och rörtofsen togo vid, brädde hundloken ut sina praktfulla, hvita drifvor,5 omsvärmade af miljoner knott och

mygg-

Nu delades lior och räfsor ut och mot vinden slogs ängen ned, och slogs med fart, så att lärkfar och mor där uppe på den högre delen af ängen .miste sina fem ungar. Haren, som afstängd sen islossningen förnött sitt lif trist och ensam som ungkarl, miste sitt lif och gräsanden, som just lagt sitt nionde ägg i sitt konstlösa bo mellan tufvor och starr och drömde om sina lurf-viga, gula ungar, hade sorgen att se, hur altihop blef en pannkaka.

När ängen fram emot eftermiddagen var slagen bjöds det kaffe med knorrar åt manfolket, medan kvinnorna fingo drycken ouppblandad. Och så togs en liten rast, innan höet om kvällen skulle läggas i vålmar. Det blef tyst och stilla på ön. Endast den outtröttliga värdinnan sysslade med hushållet nere vid båten. Husbond hade lagt sig i skuggan af en gammal, gles lada, bred i taklisten och smal vid grunden, han tycktes djuptinsomnad. Men inne i ladan sutto Matti och Liisa inbegripna i ett ifrigt hviskande samtal. Liisa såg mycket nedslagen ut, plockade på förklädet och tuggade på ett halmstrå.

Jag skall tala med far din, sade Matti-Din mor är inte så mycket emot ett giftermål — men far. Var du inte ledsen; jag skall lägga ut det. Det är mitt fiolspel och mitt glada humör, som mest förargar honom, och så det här grälet om fiske vattnet; men det skall han få altihop, jag håller inte på det. Jag skall tala med honom, kanhända skulle han--------------Tyst där är någon utan-

för och Matti tittade ut öfver den höga lad-tröskeln, men höll på att stöta emot den gamle, som hört hela samtalet och just nu var sinnad att taga del däri.

— Kanhända, sade Kannus bonden argt; jo om du . för flickan torrskodd härifrån ön till dig.

Liisa blef röd som ett smultron och Matti ond, och så slutades det frieriet.

På kvällen vägrade Matti att spela fiol, och dagen, som började munter och glad,*Ill. G. Berndtson*slutade ined allmän förstämning. Ängen blef bärgad, och sommarn gick och om Mattis och Liisas planer till ett äkta förbund talades icke ett ord mera under hela hösten och vintern.

*

* *

Ylikannus bonden satt en Vacker höstmorgon i sin stuga. Han var ond. Flickor var det då rakt ingenting riktigt med; hvar-för hade inte han en son. En son, som kunde hjälpa honom, ge en handräckning, där så behöfdes. Nu måste han själf gå och titta i alla vinklar och vrår. och ändå så förfors ett och hvarje. Medan han knotade och trätte, stoppade han sin pipa, gick till ugnen och tog med bara händerna ett glödande kol för att tända på pipan. I detsamma öppnades dörren och en herreman med glasögon, bössa på axeln, hundar i hälarna och två okända personer efter sig steg in i stugan. Husbond glömde kolet i näf-ven, tils glöden påminte honom därom, då slängde han det argt ifrån sig, såg på de

4fr&mmande och började att leta efter ett annat glöd.

— God dag husbond!

— God dag.

Så följde en artig tystnad.

— Friskt väder i dag och fullt med har-spår i hagen här vid stugan.

— Onpa niitä joutavia,*) svarade husbonden buttert, i det han sög kraftigt på pipan; han tyckte icke om, att man sprang kring hans backar och fält.

— Husbond har en skog där nere i däl-den; tallskog på sand mark.

— Måtte väl veta det.

— Mitt namn är Weikkolin, kallas för in-geniör; jag kar kommit hit för att höra åt, om jag fick köpa den.

— Skogen då?

— Ja skogen!

— Köpa den?

— Ja, jag skulle önska köpa den.

— Hvad gör ni med den.

— Plank och bräder gör jag af den.

*) Nog fins det af det skräpet.Nu kom värdinnan in.

— Nå men min skapare, skall du inte be herrn sitta ner och främmandfolket med; var så god och stig på, stig på.

— Och med förklädet for den fryntliga gumman i all hast öfver bänkar och bord.

— Tag plats var så god, tag plats jag ber. Jag skall se till att främmandfolket får kaffe.

Man satte sig omsider, och där blef en skogshandel som räkte i sju lång och tu lång, innan husbondens invändningar, motförslag, pris, krångel och bråk var öfver-stökadt. Endast ingeniören och Kannus bonden talte, de andra hörde tyst på, rökte och tego. I skymningen bröt skogshandlaren upp.

— Nå är alt klart nu? frågade han.

— Alt är klart, — sade husbonden tveksamt.

— Nå ser ni, här har jag nu ett kontrakt, det är färdigt skrifvet på förhand, vi fylla endast i priserna, så läser ni igenom det och skrifver ert namn under, — här ser ni ... . Männen här bevittna det och ....

Men nu ref Kannus Erik saken upp igenfrån sin allra första början, och det blef en diskussion, som af ingeniören leddes med både tålamod och slughet. Det var stickmörkt, iqnan Kannus värden hade förmåtts att lägga sitt bomärke, en kråka, under pappret och fått den bevittnad af ingeniörens medhjälpare.

När detta var gjordt, hade husbond sålt hvarenda sticka i sin skog och dessutom rätt för köparen att flöta ned stocken utför bäcken i dalen, räta ut bäcken och fördjupa den, där det behöfdes.

När skogsköparen lämnat stugan och med folk och hundar kommit ett stycke i väg, drog den själfgjorda ingeniören, som var en rafinerad affärsman, djupt efter andan.

— Det var mig en segsliten en, men lurad är han i alla fall — utbrast han.

Och så fnissade och skrattade hela sällskapet, medan de skyndsamt gingo samma väg de kommit.

*

* *

Och det blef ett lefverne i skogen vintern om från jul till påsk; det höggs ochdet sågades, det brakade och smälde från morgon till kväll. Par. hundra man med hästar och kälkar rörde sig som myror i sin stack, och det var en brådska, som om det bränt i fingrarna på folket. Orren och hjärpen drefvos till nya, okända trakter, haren fick respass, nötskrikan blef hemlös. Det värsta görat började dock först sen, när det gälde att få stocken ur skogen. Man måste fram, där hvarest absolut ingen väg fans eller kunde finnas. Folk och hästar sjönko till buk och midja i snö, kraflade sig åter upp, svettades och tröttnade, tröttnade och svettades, så att kroppen immade som en badstugukvast i kylan; men framåt gick det. I mars staplades den kvistade och märkta bjälken upp i verstlånga staplar om femton å tjugu fots höjd längs bäcken, som flöt från Kannus sjö, så att isen i bäcken trycktes ned i bottnen på densamma. Och så kom våren och snön smalt och drifvan sjönk och sjön svälde öfver sina bräddar, och nu blef det värre brådska än då. Stock-staplarne skulle med tillhjälp af flödvattnet på isgatan längs bäcken flötas ut versttaltill en liten å och därifrån par mil till Sai-men. Detta måste ske på några veckor; ty när isgatan var uppsmält af vårsolen och af friktionen, då var all möjlighet till vidare transport denna vår slut. Alt hvad man under vintern afvärkat, tusentals stock, måste, innan den dyrbara isgatan smultit, just nu tagas ned eller ock blifva i skogen till nästa år.

Nu om någonsin pröfvas hvad mänskans vilja och kraft, hvad muskler och senor, tålamod, uthållighet och hälsa kunna stå ut med. Hundratals karlar stå från morgon till kväll med spakar och hakor längs bäckens stränder, ofta till knäna i vattnet, och hjälpa till att få stocken flott.

*

$ *

Matti Matalamaa hade tagit del i skogs-afvärkningsarbetet vintern om. Han var ar-betarnes goda humör, deras muntergök. Om kölden knep till, så att skogen stod i rimfrost, tyst som den döde i sin svepning, om snöstormen röt mellan tallames kronor, om vårregnet blötte genom fårskinspälsen, istjärnklar morgon som rosig kväll, alltid var Matti lika glad. Han skämtade bort förargelser och ovänskap. Han hade ett godt ord, en munter ralla alltid till hands, och den var som en varm. olja mellan gnisslande kuggar. När det stundade till hälg eller söndag, då mulnade han till. Ty alt ungt folk gick till Kannus gård och slog där för Liisa, det fick icke han göra.

De första veckorna gick det bra nog med flötningen, medan flodvattnet var måttligt, ty längre bort var bäcken rak och skäligen djup. Men när man kom till de staplar, som lågo närmast Kannus sjö, blef det värre. Bäcken gick i krokar som en drucken; en liten fors gjorde sitt till att försvåra transporten. Stockarna stöpo här på ända och gåfvo mycket arbete åt manskapet.

— Hör nu, sade ingeniören. Vi ska spränga bort den fördömda forsen, så slippa vi den förargelsen. Fins där ingen skrefva i klippan.

Jo det fans där. Ingeniören letade i sina fickor rätt på ett par dynamitpatroner, de passades försiktigt in i skrefvan. — Pass på nu, undan, # ur vägen lät det hela ledet utför.

Pang, pang, och klippan sprängdes; vattnet ofvan forsen som bildat en liten sjö trängde på med väldig kraft och sopade undan alt, klipphällen, stockar och issörja, ref upp stora stycken af jorden och störtade som ett rasande vilddjur med fart ned i dalen.

— Akta er, ljöd det åter från led till led. Enhvar sprang undan så godt han kunde. En man greps dock af det påträngande vattnet och krossades mellan stockarna. Den lilla bäcken hade blifvit en fors om femton, tjugu fots bredd, och drog med sig i fallet alt hvad den kom öfver. Matti och inge-niören hade räddat sig upp på ett rullstens-block; därifrån såg Matti till sin förvåning sin spång, sin brunn, sitt båthus komma dansande ned på de skummande, gytjiga vågorna. Där kom också hans enda ko, högt råm ande, drifvande ned för den smutsgula strömmen.

— Sjön har brutit sin fördämning, sade han bleknande af förskräckelse. Vattnethar ätit sig ut genom den sandiga marken. Gud nåde oss nu, l^err ingeniör.

— Strömmen måtte väl aldrig stiga ända hit, sade ingeniören allvarsamt. Hallå arbetare akta er. Vattnet stiger, låten lösen gå vidare ned åt dalen.

Och strömmen svälde och steg; den förde med sig bryggor, nothus och båtar.

— Där är Kannus bondens båt, sade Matti och tilläde förskräkt: I båten ligger Liisas gröna halsduk och bondens päls.

I detsamma välte båten och försvann.

— Gud vare oss nådig, här har händt ännu en olycka, utbrast Matti.

Åter drogo kända föremål förbi honom, katsor, båthus och bryggor, som han sedan barna-åren sett längs insjöns stränder, alla drogo de krossade, söndrade ned med strömmen. Efter ett par timmar var det värsta flödet öfver; forsen blef en å, så en fredlig bäck som rasslande brusade fram i bottnen på en bred sandravin.

Ingeniören och Matti stego ned från sin post och vandrade hem till den senares torp. •De voro hvardera betrykta och nedslagna.Ingeniören fruktade för, att bäcken drifvit hans stockar ned i gytjat och sand, och Matti var orolig för sin Liisa. Ehuru han var genomvåt, ville han dock gå bort till Kan-nus by och höra åt, huru det kom sig till, att han sett Liisas duk i båten. Det var nytändning, månen stod lågt nere, till formen som en skära, och spridde ett hemlighetsfullt ljus i skogen. Karlavagnen lyste matt på blekblå botten, och vattnet föll i tunga droppar som tårar öfver jorden. Matti kom icke längre än till bäcken, marken var blöt, spången var borta. Tung till sinnet fick han vända om mot Jiemmet.

*

* *

Folket på Kannus gård hade i god tid slutat sin frukost och gått till sina sysslor, värdinnan till sin mjölkbod. Kannus Erik satt ensam missnöjd vid bordet i sin stuga. Den där skogsaffåren hade gjort honom tio år äldre. Visst hade han fått, hvad han skulle få. Guldmarkorna lågo i en strumpa i ett kappmått, och kappmåttet stod gömdtunder säden i boden — men om lian väntat, hade han kunnat få mycket mer för virket, det visste han då alldeles säkert. Och pengarna sedan. Tänk om någon skulle lura ut hans gömställe. Till alt detta kom, att han hade mycket att göra. Våren hade kommit så oväntadt snabt. Åkrarna stodo bara. Brådden lyste grön. Alens och björkens knoppar svälde. Pilens hängen började se slitna och lurfviga ut. Skatan, som enligt folktron börjar att bygga sitt bo nyårsdagen hade gifvit sig af på bröllopsresa. Lärkan var hemkommen. Alt löst folk hade sökt sig arbete vid skogshygget, och själf måste han nu med en dräng förrätta alla vårkörs-lor. Arbetet var för den, som icke mera var van att själf lägga hand därvid, inte så lätt. I dag var insjön fri från den värsta issörjan, i dag fick han lof att med sin Liisa ro öfver till Heinäluoto ö, för att räfsa i hop fjol års fönan som eljes låg och rötte på ängarna och icke lät gräset komma fram. Liisa rodde medan gubben styrde och missnöjd blickade omkring sig. Bäst det var gick ett löje öfver hans elaka anlete, ochpekande med pipan bort mot den lilla spången öfver bäcken, som flöt ut ur sjön, sade han:

— Han är klok han Matalamaa, låter sin enda ko löpa ute på kälad mark och tugga kallt ruttet hö; måtte vara ondt om foder i huset.

Den varmhjärtade Liisa såg med medlidande Mafctis röda ko stå borta bland gul fjolårs starr vid brunnen nere vid spången. Så landade far och dotter vid det vanliga stället under alarna, stego i land med sina räfsor och drogo båten löst upp vid strand. Så gingo de till den låga delen af ön och började att räfsa i hop säfven. Arbetet pågick i timtal utan att ett ord utbyttes.

— Hvad tusan månne det vara, som susar så? sade den gamle och såg sig omkring.

— Måtte vara flyttfåglar.

— Om det är flyttfåglar, så nog fins det af dem i vår.

Och gubben blickade upp mot fästet, inga flyttfåglar syntes till.

— Men det där susefc tar till och tar till, hvad kan det vara?— Det blåser väl borta i skogen.

— Du talar som du har förstånd till.

Plötsligt for gubben förskräkt upp; han

gnuggade sig i ögonen gång på gång, såg alldeles förvirrad ut, hostade förläget ett par tag, kunde icke beherska sig längre, utan gaf till ett utrop af förvåning.

— Far! huru har du det, är du sjuk, hvad i Jesu namn är det åt dig? sade Liisa.

Gubben pekade med darrande hand ut mot Matti Matalamaas hem.

— Se dit, se dit!

Liisa skuggade med handen för ögonen och såg uppmärksamt, ofrånvändt.

— Jag ser ingenting; du är sjuk far, du är askgrå i ansiktet far.

— Ser du icke, men så Ser du då icke. Hvar är sjön?

— Sjön! Herre Gud ja sjön.

Och flickan såg lika förskräkt ut, som nyss den gamle.

Där sjön nyss speglade himlens skyar, glänste i solens sken och krusades af vinden, där syntes en smutsig slätt betäkt af gröngula alger och grön slem. Det rördesig, bubblade och porlade, som om den äckliga massan råkat i gäsning. En och annan blank gädda slog volter i dyn, men föll åter ned i smutsen^ Vattnet var borta så långt man såg. Far och dotter stodo gripna och tysta vid den oväntade naturföreteelsen.

— Det är världens yttersta dag, sade den gamlå» med klappande käkar; tecken ske i solen och månen, jorden förtvinar och doms-basunen susar i fjärran.

Minut efter minut förgick i fasans förbidan.

— Låt oss gå mot hemmet. De vände åter till båten; den var borta, det fallande vattnet hade dragit båten med sig. Midt emot därborta sågo de öfver sjön, som nu utgjorde knappast en tredjedel af hvad den varit, hemmet oförändradt, oskadadt.

Bäst det var gaf Liisa till ett klingande skratt. Åh så hon skrattade, hon skrattade häjdlöst muntert. Gubben var både ond och rädd, han svor och frågade, frågade och svor: hvad i herrans namn kofnmer åt dig, är du tokig, hvad skrattar du åt?

— Matti! Matti! sade flickan kiknande.— Matti! och gubben blef än mera ond.

— Mins du, sade hon omsider, beher-skande sig, mins du hvad du lofvade här, just här på ön i fjol.

— Nej! hvad då. Hvad skulle jag ha lofvat.

— Ja du lofvade — och hon skrattade igen — du lofvade, att om Matti för mig torrskodd härifrån Heinäluoto skall han få mig — få mig till hustru, sade hon fnissande, och nu.

— Och nu!

— Nu kommer han och för mig — torrskodd härifrån; det är nog han som, som . . .

— Strunt prat, inte kan han dricka ut den här sjön, så stortrutig han är, och har han gjort det, så nog skall det kosta honom dyrt. Han skall få betala det, svara för det vid tinget.

Hvad skall han betala för, ser du inte det är ju hans egen del af sjön som han torkat ut, och det må han då få göra.

— Jaså du tar honom i försvar; och när nu faran tyktes vara öfver, lät gubben sin länge närda vrede och ondska rinna öfveralla bräddar, svor och bedyrade, att förr skulle han kasta Liisa i sjön än lämna henne åt en sådan.

Yäl en timme ilskades han och regerade. Men hungern, törsten och kylan gjorde honom småningom spak. Han

började inse, att de antagligen skulle få vistas på ön öfver natten. Ty båtarna, de hade nog gått all världens, väg. Far och dotter gingo åter ned till ön, sökte sig en bädd i ladan och försökte att skydda sig mot natt-kylan genom att krypa under resterna af det hö som varit upplagdt i ladan. Liisa låg hårdt, låg kallt; men hon var lycklig och kände sig varm i sitt hjärta, hon hoppades åter. Och med förtröstan blickade hon under nattens lopp genom det bristfälliga taket på stjärnorna, som i strålande prakt drogo öfver det dunkla fästet.

***

Matti hade lagt sig i sin bädd, han var orolig och bedröfvad; men naturen tog ut sin rätt: efter tio timmars arbete i skog och mark sofver äfven ett dåligt samvete derättfärdigas sömn. Han vaknade icke, förrän solen stack in genom fönstret, och vaknade vid sin moders klagosång öfver den förlorade Punikki. Han gäspade, gick ut och såg med förvåning, att sjön krupit i hop så, att den nu syntes endast på hvar sin sida om Heinäluoto holme som tvänne blanka glimmande speglar. Nyfiken gick han öfver sina låga åkrar, stötte upp ett par sädes-ärlor, som svängde och knyckte på stjärten och som med sirliga menuettsteg rörde sig mellan plogfårorna. Åh-hå kamrat du är tidig i år, tänkte Matti. Så kom han till sin äng; piplärkan flög framför honom i korta bågar från tufva till tufva. Nu först märkte Matti med glädje, hvilken för honom lycklig förändring som inträffat med hela omnäjden. Den låga delen af sjön var torrlagd. Hans sumpiga ängar och sura åkrar voro förbättrade till sin grund, och arean af hans ängsmarker var mångdubblad; han skulle kunna hålla lika många kor som Kan-nus bonden själf. Bäst han stod där och undrade, hvad gamla Erik skulle ha sagt till ett frieri under så förändrade förhållan-den, fick han höra sitt namn från fjärran; det lät som ekot från en klippvägg. Han lyssnade uppmärksamt; det kom från Heinä-luoto. Jo där stodo två personer på stranden. Yan vid vidsträkta horisonter, upptäckte hans skarpa öga snart, att det var Liisa och hennes fader. Men huru skulle han bära sig åt, för att komma dit öfver. Ängen bar ännu vandraren; men sjöbottnen? Nej den kände han sedan pojkåren, då han plundrade andens bo och dödade tärnans ungar, den var* bottenlös. Dock var han icke rådlös; han gick upp till gården tog två par skidor med sig, gick åter ned, och på skidorna kafvade han sig öfver gyttjan till ön. Det var ett tungt göra; innan han var halfvägs, stod svetten i pannan på honom. Rundt om honom lefde och pyrde det i gyttjan af slemmiga maskar och små äckliga krypdjur, vattenviflare och vattenspindlar. Ett par ålar krälade på sin buk, några halfdöda fiskar glänste i solen. Abbor-gräset låg i långa refvor, och en gemen stank af förruttnadt växtlif förpestade luften. När han var sådär tio famnar från stran-den, kunde Kannus Erik icke längre beher-ska sin förargelse; han öfveröste Matti med en skur J af ovett] och hotelser. Matti log först sitt bredaste löje och lät udda vara jämt; men när den gamle blef alt mera ore-gerlig, då blef han i sin tur vred och skrek till honom:

— Jaså ni har inte haft nog ännu af den här vistelsen på ön; nå gärna för mig. Jag skall inte bry mig om er. Jag vänder åter, och vänta får ni, tils Kannus mor fått hämta båt från närmaste sjö, för att rädda er; ty inte seglar ni som ekorrar öfver sjön på bara barkbitar häller.

Matti vände förargad om. Men nu bröt Liisa ut i högljudd gråt och Erik föll till bönboken, så surt det än tyktes smaka honom.

— Nå må gå. Jag skall hjälpa er, men

på ett vilkor, att jag får flickan----------------

Ni har ju dessutom redan engång lofvat det; i fall jag för flickan torrskodd hem, så----------

Kannus Erik var ond som en retad huggorm; men där var icke mycket att göra, han tuggade med käkarne och småsvor, men måste gå in på fredsvilkoren. För att varasäker för alt krångel af den gamle följde Matti dock först flickan öfver till fastalandet, för att enhvar värkligen skulle se, att han uppfylf gubbens vilkor.

När strandpiparen en månad senare bekymrad och klagande vandrade längs Kannus sjöns forna strand och förgäfves sökte sina gamla häckplatser eller en lämplig tufva för sitt rede; när anden snattrade om för sin maka, att sjön var blefven alldeles för liten, och krickan fann hvad som återstod af insjön alt för djup och undrade, hvar de nu skulle slå sig ner, då visste Liisa och Matti hvar de skulle bygga och bo för hela lifvet.

UTAN MODERSMÅL.

Vi lade ut från bryggan vid Trångsund med en liten kustångare, som bar det för våra skärgårdsbåtar högst olämpliga namnet Figaro. Den var nämligen hvarken kvick, snygg, elegant eller lustig. Tvärtom; det var en bullersam, halfsnygg båt, skräflande som Joukahainen i Kale val a; och oaktadt alt buller, alt hväsande oljud, oaktadt det spegelblanka hafvet, arbetade den sig fram med en pinande långsamhet.j

Det var en mycket het augusti dag; icke nog med att himlen låg som en stålsmidd kupa öfver oss, att solen gassade så, att det gnistrade för ögonen; också ångpannan gjorde sitt till för att göra vistelsen på däcket, som för öfrigt saknade soltält, pinsam för migoch min enda reskamrat, en sofvande af okänd nationalitet. Ett ögonblick tänkte jag på att i kajutan söka skydd mot värmen; men där var det ändå värre. Där firade flugcma sina orgier, anförda af en stor stål-blå, ondsint kamrat, och obarmhertigt drefvo de alla andra lefvande varelser ut.

Den enda tänkbara förströelsen ombord var en packe flottiga finska tidningar, dem jag vid en kopp cikoriekaffe sökte att smälta i skuggan af ett — järnstag. „Kolmas päivä heinäkuussa“: Den 3:dje juli. Men det var ju en märkedag i dessa farvatten. I dag för 99 år sedan bröt sig Gustaf den III, just här, där vi nu paddlade fram, igenom den kordong, som amiral Tschitschagoffs eskader dragit mellan Krysserort och Björkö. Därborta, en kabellängd i lä från de röda skären, lågo Amphion och Esplandian i maktlös förbidan. En naturens nyck — 14 dagars stiltje — hade kommit en stor politisk tanke att ramla, en djärft anlagd krigsplan att gå upp i rök. Jag försökte att med lokaliteten för ögonen i fantasien uppkonstruera det „Wiborgska gatloppet“, denblodiga striden, sådan den i ett språk, svul-stigt, akademiskt, virgilianskt beskrifves af grefve Oxenstjerna, men gjorde den erfarenheten, som antagligen flere andra gjort före mig: att realiteten, lokal-iakttagelserna, hindra fantasien i dess fria verksamhet. Jag mindes blott den stora frasen: „klipporna, som häftat skeppen, höljde af deras vrak och skakade af deras dunder“, då jag med ens väcktes af ett: „blitz tausend donner-wetter, tschort“; och uppifrån spjälsoffan rusade med fart min slumrande reskamrat, som nyss så fromt och stilla legat där under ett stort smutsgrått linneparaply. Där stod framför mig en medelålders man med kort nacke, breda axlar, tung öfverkropp och korta ben. Hans ansigte var starkt upphet-tadt, och med en åtbörd af förtviflan och vröde snöt han sig ömsom eftertryckligt och torkade ömsom svetten från sin runda kala panna.

„Die verdammten Fliegen“, sade han liksom urskuldande, i det han gjorde en trubbig tysk bock.

Yi voro för hela dagen hänvisade till hvar-ann och sågo därför förbindligt den ena på den andra. Mannen såg för öfrigt temligen förlegad ut. Tempi passati lyste ur sömmarna af hans vida linnerock och rynkiga byxor, tempi passati ur hans röda uppsvullna och illa rakade anlete. Jag hade sett detta an-sigte förut, finare, bättre modelleradt, renare i färg; men hvar och när? Jag började att göra ett inventarium i mitt minnes skräpgömmor, jag letade i de djupaste lagren af gamla halft förgätna och förbleknade bilder från mina barndomsår; men förgäfves. Jag gick till kaptenen, förbi maskinhuset, från hvars svarta djup heta ångor, lukt af härsken olja och stenkol välde upp, som ur slam-vulkanema på Island, för att af honom få upplysningar om min reskamrat. Förgäfves. På återvägen passerade jag en stor sliten kappsäck beklädd med malätet sälskinn. På kappsäckens namnplåt läste jag: F. v. Dravers-hausen Kaporien. — Ja det var värkligen han, Fritz Nikolaievitsch von Dravershau-sen Kaporien. Åh så han hade förändrat sig. Han som förr var frimodigheten själf', han, som med orubbligt lugn talade sin vi-borgska, bos honom fans där nu något skyggt; han tycktes likasom anhålla om ursäkt, om skonsamhet; världen hade farit hårdt fram med honom. Fritz, den löjliga pojken, po-lyglotten, en bland de många af kamraterna i skolan och gymnasiet, på hvilken major Hartins odödliga yttrande: „ Jag kunna alla språk, tolko jag inte kunna dem tala“, kunde tillämpas. Fritz var nämligen en produkt af en under århundraden försiggången olämplig croisering, en korsning, som sprängt alt typiskt, alt karaktäristiskt, splittrat alla anlag, alla ansatser. Tyskt, polskt, svenskt, finskt och ryskt blod hade blandats i hans ådror. Detta täljde redan hans namn. Endast vid gränsmarkema till de gamla kulturländerna och de stora världsrikena träffar man på sådana från olika språk lånade namn. Likasom detta namn, var hans språk hopplockadt från de idiom, som talas kring Östersjöns och Finska vikens stränder. Han var en af de sista representanteme för den jargon, som under

namn af viborgsk svenska varit ryktbar i hela vårt land.

— Fritz, känner du igen mig?Fritz såg med sina rödsprängda ögon på mig, torkade sig med en stor siden näsduk i pannan och sade långsamt.

— Entschuldigen Sie.

Jag nämnde mitt namn.

— Ah nåh, du ja! De vara längesen vi träffas. Nåh, du mår bra. Hvarifrån du kommer? Hvart far du? frågade han utan att just se glad ut öfver sammanträffandet.

Jag besvarade hans frågor, och vi satte oss ned bredvid hvarandra manövrerande med Fritz' parasoll mot solen och ångpannan, för att finna skydd mot hettan, alt medan vi, som man vid slika tillfällen plär, talade om gamla tider. Vi räknade upp våra barndomsbekanta och påminte oss tref-liga episoder från pojkåren. För tjugu, tjugufem år sedan hade vi träffats hos öfver-ste M., hos godsägarene K. och B.; för tjugufem å trettio år sedan hade vi fiskat, seglat, spelat bafka och linna; kort sagdt, vi hade gemensamma minnen från ynglinga och pojkåren. Fritz tinade småningom upp, han blef meddelsammare och började att berätta sina öden. Han talte tyska med ett egen-domligt ryskt uttal och med ängsligt iakttagande af alla höflighetsord. Hans stämma var späd och tunn, och huru lågt han än började sin sats, slutade den alltid högt i diskanten. Då han blandade in ett och annat svenskt ord i sitt tal, tillät jag mig den anmärkningen, att han icke glömt svenskan. Han rodnade och svarade. suckande.

— Tjyvärr! Tjyvärr!

— Hvarför tyvärr; „Så många språk du kan, så många man är du värd“, säger ordspråket.

— Es ist nicht wahr, das ist eine Lüge, började han med sådan häftighet, att hans stämma straxt slog öfver; och i högsta falsett sade han än en gång stammande —

— Da—da—da; es ist nicht wahr.

— Och nu började han i sitt brutna tungomål lägga ut sina åsigter om kunskap i språk. Hans tal var liket, karaktärslöst som hans figur. Där fans icke ironi, icke humor, icke värme; det var ett kallt sönderbrutet tal utan beviskraft och betydelse, oaktadt han utbredde sig öfver en sak, som länge plågat och grämt honom. Hvad han sadekunde ungefär sammanfattas i följande punkter.

Man lärde sig blott ett språk. Alla andra kan man icke. Till och med om man kan dem grundligt gramatikaliskt, rör man sig i dem som en rund man i ett fyrkantigt hål; ett lefvande uttryck för ens själs rörelse blifva de aldrig. Och detta enda språk, som man lär sig, äfven det måste man lära sig i sin barndom, eljes inhemtar man aldrig dess finaste doft, dess skäraste färgskiftningar; att dekretera åt en nation tvänne språk var en absurditet — en omöjlighet. Han visste det, om någon, af egen erfarenhet; han, om någon, hade lidit af bristen på ett modersmål. Alla hans förhoppningar hade gäckats, olyckorna hade krossat honom, och alt hänförde han till en enda orsak; till alt var denna brist ensamt och enbart skulden.

Fritz' slägt var ursprungligen hemma från Östersjöprovinserna. Redan under svenska väldet hörde den till det ännu existerande Schwarzkopf gildets bekanta brödraskap i Reval. Under 17:de århundradet hade enDravershausen, Andrej Ivanovitsch, som brukligt var, låtit inskrifva sig som handlande i Willmanstrand, utan att någonsin ha vistats på orten, för att sålunda undgå diverse kommunala onera i sin hemort Petersburg.

Redan som barn hade Fritz af en elak fé fått de tre viborgska språken, finska, tyska och ryska, som faddergåfva; och för att öka bördan af denna kunskap fick han senare lära sig svenska. När han var 10 å 12 år, fullkomnades den babyloniska för-bistringen med en fransk bonne. Oredan i hans hjärna var nu grundlig och blef utan ordentliga gramatikaliska studier (den tiden lästes nästan endast latinsk syntax) år för år värre. Behofvet af nya ord växte nämligen till, ju mera han utvecklades, och dem tog han där det bäst passade honom i den etymologiska vildmark, han hade att förfoga öfver, och då han, som förlorat sina föräldrar, för det mesta vistades hos anför-vandter i Wiborg, var denna vildmark stor nog.

— Eine Luge ist es. Vet du hvad detkostat mig för en möda att lära mig den dåliga tyska, jag nu kan? Det har kostat mig många år af arbete och mödor. Jag har som gammal man fått göra barnets arbete på nytt. Vet du hvad jag genomgått, för att komma in och komma ut ur skolan? Och vet du hvad jag i skolan lidit för mitt språk? Jag var som den hvita korpen, den röda dufvan; alla sågo. och hörde på mig.

— Nå ja, pojkar äro alltid grymma. Inte är det värdt att sörja öfver den saken, inte.

— Än qvinnoma sedan, tror du de varit älskvärdare mot mig?

Jag kunde icke låta bli att le; jag mindes hans motgångar från ynglingaåren.

— Mins du Mari H , hon som sen

gifte sig med den där ryske agenten? Hon har gjort lifvet surt för mig, må du tro.

— Nå huru gick det till?

— Huru det gick till.

Och nu berättade han följande episod.

Att återgifva hans berättelse med hans ord och i hans språk vore omöjligt för mig, jag ber att få förtälja den själf så godt jag kan.— Jo, du mins därute ihafsbandet de där tvänne präktiga kobboma, klipp-öarna, Neuloma . . . där hafsörnen häckade i martallen. Vi voro där ett helt sällskap, Mischa, Dascha och Mari; ja du var också med för öfrigt. Vi metade svartryggiga abborrar^ på hafssidan och guldblank sarf i den låga bugten. Det var visst på 50 talet. Åh hvilken dag, jag glömmer den aldrig. Kvartsen i den röda graniten glänste i sol-baddet som millioner stjärnor. Vågorna, slogo friska och fria; hafsvinden smekte kraftigt och mjukt. Vid horisonten reste sig en skog af master och vimplar; det var Trångsund. — Jag höll mig hela tiden i närheten af Mari, hjälpte på med masken och visade mig tjänstvillig som en trogen pudel. Så föll kvällen på, en praktfull sommarkväll. Vinden mojnade af, vågorna gingo makliga, mjuka. Månen gick upp som ett klot och strödde sitt skimmer öfver vågorna: en bred gyllene väg mellan himlen och oss. Änderna flögo högt uppe med raka halsar bort till de gräsbevuxna vikarna. Det blef tid att fara hem. Vi voro ensam-ma i vår båt ute till hafs. De andra liade hunnit ett godt stycke framför oss. De nästan försvunno i det luftiga, lätta, violetta töcknet, som sväfvade öfver hafvet. Mari hade varit så förtroendefull, så vänlig, så vek. Nu eller aldrig, tänkte jag. Jag hvi-lade på årorna. Maria Karlowna, sade jag hviskande och sträckte ut min hand. Hon gaf mig sin lilla mjuka tass. Ah ungdom, ungdom, härliga tid, hvilka ljufva känslor, som genombäfvade oss då, när vi rörde vid en sådan där liten mjuk och varm hand med rosenröda fingrar! Månljuset föll öfver hennes anlete. Jag såg, att hon var rörd. Hon väntade synbarligen, att jag skulle säga henne något; men min strupe var som hop-snörd. Blodet rusade mig åt hufvudet. Hvad skulle jag säga, och på hvilket språk. Hon talade ju nästan endast svenska. Till slut sade jag: Maria Karlowna, vill du bli mitt hustru? Ack förtrollningen var bruten; som den sofvande prinsessan i skogen väcktes ur sina drömmar af en kyss, så väcktes Maria af mitt tal. Jag såg tydligt i månens sken, huru skuggan af ett löje gick öfverhennes anlete. Jag drog mig häftigt undan och tappade åran i sjön. Skulle böja mig efter ....

— Ja, jag mins, det blef spektakel af.

— Ack, om jag blott kunnat tala, tala ett språk, hvilket som hälst. Om mitt tal brusat fram fritt, obehindradt som vågen på hafvet. Men ack nej, hvad jag kände djupast i min själ, låg förborgadt som musslan i hafvet. I min mun blef det sublima ridikylt, det fina smekande barockt, det stora, det höga simpelt. Du kan tänka dig min belägenhet ensam med henne i båten till hafs, med en åra. Vi måste ropa på hjälp, och så blef det slut på min kärlekssaga.

Fritz såg dystert framför sig.

— Nå ja, sade han ljusnande, jag har sett henne nu med sju små ryssungar omkring sig, med konkava kinder och stora tänder. Jag är glad att det gick som det gick; men för 30 år sedan, då kostade det på mig. Mjuk, hvit, len, rund som en hvetebulla. Medge att hon var söt.

— Jag medger det, medger till och med, att det var ett svårt slag, ödet utdelade åtdig; men det är endast i

skaldernas sånger, som ungdomskärleken spelar en så väldig roll, att hjärtan krossas. Tack vare dessa herrar poeters larmoyanta qväden har det nya slägtet härdats. Lifvet har mycket annat eftersträfvansvärdt.

— Ja väl, svarade han dystert, försök att tro, att det förflutna aldrig funnits till, att det fälda trädet åter börjat knoppas och blomstra; jag kan det icke. Om jag ock kunde det, jag försäkrar dig dock, att jag är en man, som gjort skeppsbrott på alla haf; och till alla mina olyckor är bristen på modersmål enbart skulden. Han lutade sitt tunga, illa modellerade hufvud i handen, stirrade tankfullt framför sig; och nu erfor jag hans vidare öden.

Det var den tiden, då Kotzebue och Voss' „Louise“ ännu gingo hos oss med tvångskurs, då Lessing och Körner stodo al pari och Schiller och G-öthe höjt sig till gudar-nes vederlikar och stodo i högsta hausse. Den tiden, då Östra Finlands hjärta slog någonstädes mellan Weimar och Lybeck, då vi kände Hinter Pommern bättre än vårteget län, då sändes Fritz till ett privat gymnasium i — Stuttgart. Det gick som det måste gå; dålig tysk mat tog kuraget från honom, och bristen på modersmål gjorde, att han, när han omsider togs från anstalten, var för sina år otroligt okunnig i saker och ting, som hos oss.ansågos absolut nödiga. Så kom han till gymnasiet i Wiborg. Med samma resultat; språket var emot, ty gymnasiet hade totalt försvenskats. Så försöktes Fredrikshamn, den tiden alla ande-ligen värkbrutnas och förlamades räddning och yttersta tillflykt. Men ack, icke ens där gick det. När läraren stälde en fråga till honom, vände sig hela klassen till hans anspråkslösa plats, beredd att helsa svaret med en skrattsalva; ja man hade den oförskämdheten att, i fall svaret utföll drägligt, anse sig ha rätt att vara missnöjd.

— Se på mig, sade Fritz med en stor löjlig gest; tjugu år ha förgått sedan dess, men ännu har jag hört gamla kadett-historier reciteras, i hvilka jag, den odödlige Fritz med de befängda svaren, de löjliga orden, är hjälten. Alla dumheter, som bland generationer afofficersaspiranter före och efter mig gått i svang, öfverfördes på min person. Se på mig, jag är icke gammal, och dock: jag är en legend, en myth inom det språkligt barocka, det etymologiskt löjliga. Jag är negationen till Bellman, Talleyrand, Menschi-koff; allas qvickheter samlas på dem, och jag, jag samlar allas dumheter.

— Nåväl Fredrikshamn blef mig outhärdligt, och till slut blef jag officer från en junkarskola i Riga. Jag kom in på kansliet; jag ansågs för språkkunnig. Ah, all den gallimathias, jag skref ihop under det ena året där! Vid minnet af alla chikaner, alt obehag, jag där ådrog mig, rodnar jag än i dag.

Jag kunde icke låta bli att le åt dessa min gamla kamrats ord. Han for upp med fart och intog med sin oviga kropp en oskön position, såg mig i ögonen och sade med sin pipande, klanglösa stämma.

— Du tror mig icke.

— Tror! ja, nog tror jag, men du medger väl, att du öfverdrifver.

— Nej, det medger jag icke. Du har en-dast hört mina förstudier i lifvets skola. Hör på och gendrif mig, om du kan. Jag har aldrig lärt mig att uttrycka mig exakt, concist och korrekt. I)etta är alltid farligt för ungdomen; men för mig var det värre, än för flertalet andra. Jag var nämligen på mödemet est och på mormödernet polack. Af esten har jag ärft den finska lojheten, bristen på activitet, beroende på, att rasen är fantasifull, drömmande, poetisk; af polacken fantiserandet, beroende på, att rasen är arbetsskygg, njutningslysten och utan praktiska anlag. Nåväl fantasin, som filosoferna kallat „djupet i människans själw, blef genom bristen på ett modersmål mig öfvermäktig. Jag kunde icke hålla den i tyget. Jag kunde aldrig precisera, ty jag kunde icke tala korrekt. Mitt predikat blef för vidt eller för snäft, det blef aldrig ade-qvat till subjektet. Jag fick nöja mig, och jag nöjde mig med ett ungefär — ett slags surrogat — som väl icke var saken själf, men som tycktes vara detsamma. Sålunda lämnad utan någon tygel, växte min fantasi omåttligt. Den var min olycka, men denvar ock min fröjd. Jag stängde mig inne inom mig själf och fantiserade mig lycklig; jag såg mig i drömmarna rik, stor, mäktig, kunnig och vältalig. Medan öfversten i värkligheten hunsade upp mig och skrifva-rene med spefullt löje korrigerade mina bref; medan dessa bref gingo omkring bland kamraterna i afskrift, som andra skämt-blad, och väckte oerhördt jubel, drömde jag, att öfversten komplimenterade mig för mitt eleganta språk, att skrifvarene togo mina bref som mallar för framtida korrespondens. Som turkens haschis, kinesens opium och euro-peens morfin, förde mig

fantasin in i en ideal värld, en värld, som var min och där jag ensam var herre. Rus som rus: fantasiens, spritets eller giftets, alla värka de för-slappande på jämvigten, tankekraften och moralen — och en dag — Fritz sänkte dystert ned sitt hufvud, han kämpade inom sig själf — en dag måste jag lemna bataljonen för vissa oregelbundenheter, som jag nu icke vill, icke kan nämna.

Vi sutto utan att se på hvarandra, tysta, ja till och med generade.— Den här värmen är olidlig, sade jag till sist.

— Hvart reser du?

— Längs gräfcsen till Ladogan.

— Och du?

— Hem till Walkeasaari.

— Du är gift?

— Ja med en ryska.

— Med en ryska; nå jag må ....

Han afbröt mig häftigt.

— Har du sett en rackelhane i orrspel? Den har inga egna lekplatser, den våldgästar orrens, till och med tjäderns. Den är en degenererad varelse, som ser illa, flyger illa, spelar illa. Stark, grof, smutsfärgad, där orren är hvit, klämmer den fram den obehagliga låt, som gifvit den dess fula namn. Orrens melodiska lock, dess smekande kutter, dess manliga djärfva blåsning, frisk som en utposts signal, blir hos rackel-hanen ett hväsande oljud, som skrämmer orrhönsen och förargar jägaren. Af sina nobla föräldrar har den ärft endast den fysiska styrkan. Som en snöplog kommer den med hängande vingar in i orrtupparnas lekoch förderfvar hela spelet. Ser du jag är en sådan där rackelhane jag.

Den stackars mannen hade rätt. Jag såg senare hans pojkar: tre små tjockmagade ungar i lång kolt med kuschak (bälte) och furaschka (mössa), riktiga rackelhanar, illa formade, askfärgade i håret och instruerade i de fyra språkens vulgära kvickheter och tvetydiga slangord. Jag gjorde mig själf den frågan: hvilka intressen utom sina personliga egna skulle dessa barn engång som vuxna bevaka? Hvar hade de sin rot, och hvar skulle de blomma?

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

ANTINGEN — ELLER.

En glödande het augustidag satt pastor Isak Hultila i en tredje klassens järnvägskupé på S:t Petersburgsbanan. Solen stod på sin middagshöjd, hettan var öfver-väldigande, och vaggonen var naturligtvis öfverfull. Det lönade icke mödan att hålla fönstren öppna, ty från den ena sidan brände solen obarmhertigt på, så att luften öfver hedarna och kärrängarna dallrade i solbad-det, och från den andra dref vinden in röken i stora moln. Röken kom stickande med små hvassa korn, som likt naggande knott och mygg beto sig fast i porerna på huden och pröfvade de stackars resenärer-nes af värme och trötthet redan förut hårdt anlitade tålamod. Pastor Hultila satt upp-gifven af hettan mellan en stor, fet och röd-blommig ryss, som hvarken var handtvär-kare eller handlande, ty hans händer voro fefca och runda, ioke häller militär, emedan han bar svart långrock — och en tatar, gårdfarihandlare till yrket. Den sistnämnda kämpade tappert mot tröttheten och sömnen, medan han ängsligt bevakade en låda spetsar af lillrysk tillvärkning.

Ack om det endast hade varit värmen, ryssen och tataren, som oroade Isak Hultila ! Nej, tyvärr! Han bar sitt värsta onda inom sig. Han hade värkligen alt skäl att vara missnöjd med sig själf, ty han hade förtör-nat vår Herre, sin församling och domkapitlet i Borgå. I längden tyckte han, där han i tysthet öfverlade, att han nog kunde jämka med sitt samvete; med församlingen kunde det möjligen äfven arrangeras; med vår Herre var det icke häller så farligt, ty han var barmhertig och långmodig; men med domkapitlet var det värre. Ja, — han fann

det vara bättre fly än illa fäkta. Ty hvad skulle han göra, hvad säga, hvart taga vägen, när han för domkapitlet skulleafgifva förklaring öfver församlingens klagomål öfver att han uppträdt drucken vid en prästerlig förrättning? Bevisen voro bindande, vittnena ojäfviga, neka hvarken kunde eller ville han. Hade det hälst varit första gången! Men ack nej! Det var dess värre icke så. Och vid tanken därpå drefs blyg-selns rodnad ända upp till hårfästet, så att pulsarna svälde och bultade vid tinningarna på den stackars pastorn. Han hade endast en utväg att rädda sig. En enda, som ofta begagnats af tjänstekamrater i samma beklagansvärda läge som han, nämligen att innan räkenskapens timme var inne, innan nådens dörr var tillsluten, tysta ned saken genom att frivilligt söka sig bort från sin hjord och sitt fädernesland. Han hade hos det lutherska konsistoriet i S:t Petersburg anmält sig villig att öfvertaga vården af de förspridda fåren i kejsardömet. Där i främmande land visste ingen något om honom, där skulle han börja ett nytt lif, aldrig mera skulle han smaka —; med Guds hjälp skulle han i nya förhållanden bli fri från sin olyckliga vana. Pastornsuckade tungt, när han kom ihåg profetens ord: „Herren har gifvit dig ett godt land, ett land, där bäckar och brunnar och djup uti äro, hvilka utmed bärgen och in på slätten ilyta, ett land, där du haft bröd nog att äta, där ock intet fattas — ett godt land, dina barns arfvedeLu Detta land hade han förspilt; han måste lemna fädrens heliga jord. Och för hvad? Han ryste själf, när han i tysthet frammumlade svaret: — konjak.

Och dock, vår Herre hade varit barmhertig, hade haft medlidande med honom. Just nu hade vår pastor erfarit, att där nere i Ingermanland fans en ledig plats. Sju finska byar, spridda inom en radie af hundrafemtio verst, skilda från hvarandra af kärr, moras, ortodoxa församlingar och bottenlösa lervägar, behöfde en själasörjare. En barndomsvän och studentkamrat till vår pastor, med betydande relationer i de finska byarna, hade lofvat lämna honom, utom alla upplysningar om platsen i fråga, sin mäktiga rekommendation. Denna vän bodde vid Walkeasaari station, och hit skulle nu vår pa-^* stor resa.*Ill. E. Järnefelt*Hettan och trängseln voro, som sagdt, olidliga. När vagname vid en växel skakade mera än vanligt, vaknade ryssen, som somnat från altihop; tataren for upp ur sin lilla tupplur, som om han fruktat ett öfver-fall af turkmener. Ryssen drog fram en i facetter slipad bränvinsflaska, öppnade den och förde den långsamt till sina tjocka, röda läppar. Pull, pull, pull, lät det; så torkade han munnen med rockärmen, smackade belåtet och blickade godmodigt på sin okända granne.

— Vill ni? sade han, i det han räckte flaskan åt pastorn; det friskar upp i värmen.

Pastorn for upp:

— Tack nej! nej tack!

: När spriten bjöds i denna omgifning, i denna form, då vämjdes pastorn därvid.

Nu hvisslade lokomotivet, en lång, gäll hvissling, som skrämde svalorna ren på långt håll från telegraftrådarna. „Walkeasaari“, ljöd det; femton minuters frihet och frisk luft för de uttröttade resandene. Vår pastor, ovan vid resor, steg varsamt ned med sin lilla nattsäck och såg sig förvånad om, dåvännen icke var honom till mötes. Hvad kunde det betyda? skulle något ha kommit emellan? Orolig gick han in i buffeten. Bland färdigt islagna supar, feta, pösande pastejer, mot hvilka skaror af flugor förde ett ihärdigt belägringskrig, låg där ett bref med hans adress.

Skyndsamt bröt han brefvet; det var från vännen:

-----------tvungen att resa till Levaschovo;

kommer i morgon; tag in på gästgifveriet! Tuus

J. A.

Det var förargligt. — Hvad skulle han nu taga sig till hela långa eftermiddagen? Han gick ut på perrongen; där var ett lif, ett stim, som redan antydde, att en världsstad fans i närheten. Pastorn blef i början perturberad; detta var hans första långtur. Unga damer och flickor, brokiga som sommarfåglar, med praktfulla lillryska broderier i rödt och blått på vida luftiga lifstycken och breda förkläden, promenerade med obe-täckta hufvuden på platformen. De nickade, hälsade, kastade blickar och repliker förbi hvarandra åt flanerande ungherrar af

ettsjukligt nervöst utseende, klädda i slarfviga linnesommardräkter. Tjocka, ryska matro-nor med feta valkar på halsar, som reste med paduschkor *) och filtar, kryssade fram som bredbogade lodjor. Små finska fruar, medvetna om sin skinande snygghet i all denna suddighet och rysslukt, mätte perrongens bräder med tillkämpad säkerhet; konduktörer, tyska profryttare, officerare i dammiga släpuniformer skyndade om hvarandra, och som en ränning till detta brokiga inslag stod där en jämn gråfärgad massa af finska bönder i stora flockar litet hvarstans. Mellan alla dessa representanter af olika nationaliteter kilade den yttersta österns son, den japanesiska kyparen, på smala ben, med sina sneda ögon, gul och skrynklig som en torkad pomerans, och serverade rykande té åt en general, som röd och högfärdig hade dragit sig undan den stora hopen. Generalen betraktade nedlåtande den brådskande mängden och lånade ett halft öra åt den harpolekare, som på sitt vemo-

*) Dynor.diga instrument spelte stycken iir „Det lustiga kriget“ och „Der Königslieutenant“. Vår pastor var just i beråd att begära en flaska selters, då en ringning och en genomskärande hvissling hördes. Ett moln af ånga steg upp från den stönande maskinen mot den rökblå himlen, och den bjärta bilden var som utplånad. Mängden var försvunnen, harpolekaren räknade sina slantar — alt var tyst och stilla. Sommarsolen gassade öfver den ändlösa sandmon och för-gylde de tvänne skensträngarna, som, gnistrande ännu i fjärran, vid horisonten för-svunno i solröken. Svalorna sutto åter på telegraftrådarna och togo vid med sin sång just där de för en kvart sedan blifvit af-brutna.

Omsider kom kvällen med sin svalka. Isak Hultila gick ned till gästgifveriet. Han frågade värden, en karelare, rund och fet, som det runda tornet i Wiborg, om han kunde få ett rum.

— Ja, men tillsammans med en annan.

— Hvem då?

— Nikitin Nikititsch Nikanoff.— Hvem är det?

— Han är från Wiborg, klockare eller psalmsångare, eller hvad han nu må vara; det är han som nu sjunger därinne.

I själfva värket hörde pastom från rummet innanför ett brummande, som om någon hade strukit på lägsta strängen af en basfiol.

Vår pastor hade intet val. Genom gäst-gifveriets stora gemensamma sal, där tataren satt och ordnade sina spetsar, steg han in i ett litet halfsnygt rum, som luktade starkt af geranium, tobak och sprit. De bjärtblå tapeterna hade spruckit längs alla väggspringorna, som, att döma af tydliga spår, voro starkt „befolkade“.

På sängen vid bordet satt grannen från järnvägskupén, Nikitin Nikititsch, stor, väldig och lycksalig. Han var af ett typiskt ryskt utseende: breda läppar, bred, rund näsa, kloka ögon, blommig hy och ett yf-vigt hår, deladt midt i pannan och kammadt åt sidorna. Hans bröstkorg var vid, som en blåsbälg. När han höjde sin manliga stämma, djup och sympatisk som bruset i furuskog, kunde man förstå, att den varskapad att gifva genljud i Herrans tempel-hvalf och icke att mullra bort i en simpel bykrog. Han var tämligen beskänkt och hade den ofvannämnda i facetter slipade flaskan nu till hälften fyld med rönnbärs-likör. Nikitin Nikititsch befann sig i det skede, då den druckne finner hela världen harmonisk och härlig, då han i hvarje människa ser en vän, en bror. Han skrattade vänligt, visade tvänne rader glänsande, hvita tänder, hälde så i ett glas med rönnbärs-likör och bjöd det åt pastorn med en kärlig blick ur de matt glänsande ögonen.

— Välkommen, välkommen, kamrat! Hvad heter ni och hvad heter er far?

— Jaså, Isak Karlo vi tsch. Välkommen. Isak Karlovitsch! Ni är handlande, icke sant, landthandlande? tilläde han.

Pastorn ville icke gerna yppa hvad och hvem han var, hvarför han endast nickade.

— Nå, Isak Karlovitsch, sitt ner här, far lilla, på sängkanten!

— Var så god, vill ni ha ett glas? Det är Nikit Nikititsch, psalmsångaren, som bjuder. Inte! Ni vill inte ha’

rönnbärsbränn-vin, sade han förvånad, när pastorn afböjde välmeningen.

— H varför? Har jag förolämpat er? Hvar-för vill ni inte ha ett glas? Ett enda, blott ett enda. Ni är ju kristen och ingen rau-hamedansk hund, som tataren där ute. Rönn-bärslikören är hälsosam.

Och med den drucknes envishet höll han pastorn med ena handen i knapphålet, medan han med den andra trugade likören på honom.

— Bara en, mitt hjärta, min dufva lilla; se den är gul som guld och klar som en hälgdagssol.

— Nå, för husfredens skull ett glas, men inte mera, sade pastorn, som icke kunde låta bli att le åt denna enträgna gästfrihet.

— Han förde glaset till sin mun, alkohollukten steg berusande upp längs gom-hvalfvet, retade nerverna och väckte med blixtens hastighet begäret i hjärnans schakter. Vilddjuret i människan var löst. Lidelsen, tillbakahållen under veckor och månader, tuktad af bekymmer och oro, steg fri och obändig åter upp, som så ofta förut.Hvad betydde väl goda föresatser, förtviflan, heliga löften, ångerns tårar i striden mot denna elementarkraft? Nikitin Nikititsch behöfde sannerligen icke bjuda vår pastor mera; ruset var nu hans närmaste mål. Och där blef hållet ett riktigt gille med många slag af starka drycker. Psalmsångaren genomgick alla stadier af känslostämningar • han var glad och sjöng lillryska dansmelodier, han var vek och vemodig och recite-rade långa stycken ur Volgabylinema, om hjälten Asra, som drog fjärran bort till de otrognas land, och då gret han och snyftade. Ack, det var ju hans egen lefnadssaga; också han, Nikitin Nikititsch, hade lämnat den blåa Wolgans gula stränder för att lefva och bo bland usla tschuhna’s och tschuder, som hvarken talade slavernas ädla språk eller voro ortodoxa. Men det skulle nog taga en ända; de skulle nog en vacker dag läras ryska; och ortodoxa, ja det skulle de bli hvarenda en.

Men då blef Isak Hultila ond, slog näf-ven i bordet, så att glasen hoppade, skrek och regerade.— Ja om du Nikit Nikititsch får lefva och domdera — men ser du, det får du inte, och ortodoxa, det blifva vi aldrig. Det är jag man för.

— Blifva de inte? dundrade psalmsångarens väldiga bas, så att tapetslarfvorna vajade och det skrälde i de lösa rutorna; men det blifva de. — Jag har lefvat tjuguåtta år i Estland, Liffland och Ingermanland, bland falska polacker, smutsiga ester och okunniga liver, tjuguåtta år, hör du. Jag känner den saken bättre än du, far lilla; få de till sin församling, och det få de alt emellanåt, en präst, som inte duger annor-stans, en som bara superr som du och jag, som håller med herrarne, kvitterar lön och bär upp tionden, så gå de öfver till den rätta läran hvarenda en. Batuschkan döper

* dem i hundratal, i tusental. Själf har jag sjungit välsignelsen öfver dem, Isak Karlo-vitsch, sjungit så att strupen blef torr. — Skål, far lilla! Skål du gamle durak!

Pastor Hultila blef hvit som talg.

— Är det sant hvad du säger? frågade han stammande.— Vid Guds heliga moder, det är sant-, hvart eviga ord, lallade psalmsångaren.

Hultila stötte bordet ifrån sig, så att konjaks- och bränvinsglasen rullade om hvar-ann, ryckte sin mössa till sig och gick ut med fart.

Där ute rådde sommaraftonens genomskinliga mörker; vinden kändes sval och smekande, ljuf och balsamisk, efter dagens hetta.

Några bleka små stjärnor blickade sömnigt ned från det oändliga. Naturen tycktes ha svårt att somna bort från så mycken skönhet. Syrsan sjöng högljudt sin sång om lifvets fröjder; gransångaren gaf från furudungen tillkänna, att än var ej dagen all, än syntes ett blekrödt ljus i väster. Flädermössen fladdrade öfver rönnarnas toppar och aftecknade sig mot den mörknande himlen; öfver dem sköt en pilgrimsfalk, som försinkat sig på sin jaktfärd, energiskt och snörrätt till sitt nattkvarter.

Pastor Hultila blef plötsligt nykter, så uppskakad var han.Under protester af Sipi och Wahti gick han öfver den sandiga gårdsplanen och satte sig på en bänk vid roten af en risig rönn. Våldsamt rasade tankar och idéer i hans hjärna; hans känslor, likasom hans förnimmelser, hade lämnat sin h var dagliga sfär. Han såg, om ock blinkvis, djupare än förut, hvad hans plikt var; han kände för stunden varmare än vanligt det kraf, som hans kall stälde på honom. Var han mannen, som i den storm, som nu växte upp i Österlanden, skulle styrka sina bröder, ingrer och ester? I seklernas natt hade deras bräckliga farkost hamnat vid Finska vikens sandiga kuster. Arhundraden efter århundraden hade de hållit sig uppe på tidens haf; våg efter våg hade gått förbi dem. Stormen hade rasat öfver dem. Tvänne starka ankare, deras tro' och deras språk, hade bevarat spillrorna af dessa brödrafolk där ute, där de stora stormarna gå, där vågorna slå högt och starkt, där floden gått öfver långt större, långt rikare utrustade farkoster än deras. Och nu skulle han, Isak Hultila, fara ditut till dem; han, den svagaste bland de svaga, skulle sköta rodret nu, när suset af den storm, som komma skulle, redan hördes. Nej, månne icke han skulle blifva just en af dem, som lossade kedens länkar? Hade han icke nyss, oaktadt alla bittra lärdomar, alla löften, åter fallit vid första frestelse? Han var ej den rätta mannen. Och dock, om han icke tog emot hvad som nu bjöds, hvad följde då? — ruin, ja mer än det, skam och vanära. Hvad skulle hans släkt, hans vänner säga? — Och tidningarna sedan! Han ryste vid tanken på alt detta. Så satt han timme efter timme' och kämpade som Jakob med engeln, en svår strid. Han var än bitter och trotsig, än ödmjuk och efter-gifvande. Än kände han sig slö och slapp, med en smak af galla i munnen, än flammade han upp; vedergällningens, rättfärdighetens fordringar syntes honom sublima. Valet mellan: antingen — eller, var svårt.

På den färglösa himlen började de tunna molnlagren färgas först i violett och så i purpur. Luften blåste frisk, men ljum ochtorr, såsom den en högsommarmorgon kan blåsa öfver sandiga slätter och backar. Så gick solen upp; ett praktfullt guldrödt ljus göt sig jäjnnt öfver gårdar, fält och huslängor och gaf alt, så tarfligt det än var, en festlig prägel. Flugorna, som domnat bort under natten, började sticka. Sparfven på fönsterkarmen, som skötte om sin tredje som-markulle, lät höra sitt olidliga flipp, flipp. Naturen vaknade åter till lif, men högt öfver dess lifsyttringar, högt Öfver dess klang och sång ljöd i fjärran från sandmon ånghästens hvissling, oharmonisk, konstgjord, jäktande. Nu rycktes pastorn upp från sina drömmar och sin obeslutsamhet. Han steg hastigt upp, gick till gästgifveriet, lade på bordet en summa, som enligt hans mening motsvarade hvad han var skyldig, tog sin tunna kappsäck och ilade hastigt till stationen, också denna gång under Wahtis och Sipis protester.

På stationen skref han ett par rader, hvilka han adresserade till sin vän:

Tack för din välvilja! Sedan jag tillfälligtviserhållit upplysningar om platsen i fråga, ser jag att jag icke passar för den. Farväl! Din

I. H.

En minut senare satt han i en tredje klassens godstågskupé och for, med ständiga uppehåll, enerverande långsamt sitt öde till mötes.

ETT SJUKBESÖK.

Adjunkten Helm gick orolig af och an i sin bostad; han var högst upprörd; än skrufvade han lampan ned, så att rummet blef nästan skumt, än åter upp, så att hon rökte. Alt emellanåt tittade han på klockan, gick till fönstret, vek undan gardinen och såg utåt allén och bort mot isen, om icke någon skulle komma. Ingen syntes, ingen kom; alt var tyst, dödt, öde, hvitt; endast de långa, raka skuggorna, som månljuset tecknade på det oändliga snötäcket, och de inpudrade björkarna gåfvo lif och form åt det ödsliga vinterlandskapet. Stjärnorna gnistrade där ute, och bleka norrskensflammor sköto som viggar upp längs fästet. När adjunkten väl för tionde gån-gen gick till fönstret och lyssnade, hördes där svaga ljud af bjällror ute på isen. Adjunktens blick ljusnade; hastigt stälde han undan några uppslagna böcker och papper samt gick till tamburen för att öppna dörren. Bjällrorna hördes alt klarare och tydligare. Nu far den vägfarande in på gården; nu far han förbi. Det måste ha varit någon, som for vintervägen

fram till kyrkobyn, tänkte adjunkten och gick åter in i sitt rum. Ännu några långa minuter, och nu hördes en kurirklocka borta på den tillfrusna och snötäckta insjön. Det måste vara doktor Lorentz, mumlade Helm och lyssnade uppmärksamt — ja det är han — det är ju min egen kurirklocka; nu känner jag igen den. Huru kunde jag vara så tankspridd nyss---------------upplifvad gick han

åter ut i tamburen.

Det dröjde dock flere minuter, innan den resande hade svängt upp från den tillfrusna sjön in i allén och uppför backen till ad-junktsbostället. Ändtligen höll släden utanför trappan. Adjunkten gick ut barhufvud och hälsade hjärtligt den ankommande.— Nå, käre bror, du må tro jag väntat dig med oro och otålighet. Huru var föret?

— Föret var bra, och bra hoppas jag också att det står till här.

— Bra hoppas jag också, men det är så lugnt, när man har doktorn hos sig. Uppriktigt sagdt, käre bror, den här så kallade kloka frun anser jag för alt utom-----------------

Under tiden hade doktorn hunnit in och börjat pälsa af sig. Doktor Kalle Wille Lorentz var en kort, undersätsig man, hvars feta hull och röda färg genast angåfvo, att han icke allenast studerat konsten att låta andra lefva, utan äfven att själf lefva. Hans figur och anlete voro icke vackra, men oak-tadt fettet och de mindre korrekta formerna lyste där dock lefnadslust och hjärtegodhet ur de kvicka ögonen och de trefliga groparna kring den slätrakade hakan, och när man sett de bruna, spelande ögonen, kunde man icke annat än känna sympati förmannen.

— Nå, huru har hon haft det nu, patienten' menar jag, hon har lefvat rationelt, förnuftigt — aptiten god, ja väl, då är alt godt och väl, hoppas jag.— Nå låt mig se, huru du själf ser ut nu för tiden. Det är alt en rund tid sen vi sist råkades — sex år, det var 18—, — nå ja, du har vandrat i Zions lustgårdar och plockat Sarons liljor. Nå ja, du har brutit andra rosor också, vackra Helén. Jo, jag tackar; och doktorns breda, fryntliga anlete drog sig till ett skratt, som slutade me,d ett sakta fnysande — det var så hans vana.

Adjunkten såg allvarsam ut.

— Ja det är sex år sen dess. Du är alt bra förändrad. Hvar i all världen har du gjork af med dina bruna, knollriga lockar, det var skada. Håret var din styrka, din glans och din fåfänga i studentåren. Men huru är det, skall du inte gå in redan?

— Jo, världens härlighet förgås, fortfor doktorn obesväradt; jag har slitit bort håret. Studier och nattvak! Jo jo men, jag har farit kring halfva Europa och studerat både Eskulapius och Bacchus. Har du varit i Wien i Esterhazy-källaren? Inte! nå det få vi tala om senare. Vet du hvad jag tänkte på, medan jag åkte den här förbannade (förlåt, man lär inte svära hos dig) vägenfrån Wiborg. Jo, det är i afton precis elfva år, sen den där famösa serenaden vi höllo för vår vaokra Helén.

Pastorn rodnade ända till hårfästet. Och påminte åter om den sjuka.

— Nå, nå, kära bror, inte skall du bli generad; det var jag, som var så fördärfvadt dum, som jag brukar vara. Vår Helén sade jag — ja förlåt, men den tiden var hon vår. Nu är hon din. Har hon förändrat sig mycket?

— Åja, svarade Helm, som återvunnit sin fattning; lifvet har icke gått förbi henne

utan att lämna spår allhärjaren. —

Men hör du, borde du icke gå in nu?

— Nej du, jag är för kall ännu, sade doktorn och tilläde, återkommande till sin första tanke:

— Ja, men förbaskadt söt var hon, när jag tänker på henne. Nej, så vill jag ändå icke vara gift — nej sannerligen jag det vill.

Nu stack ett. lurfvigt kvinnohufvud med bleka, plussiga, grofva drag in genom dörren. — Nej si fru Bergström, sade doktorn. Idel gamla bekanta. Nå — när har acku-schörskan flyttat hit ut till bondlandet? Huru är det med patienten?

— Det börjas nu, sade frun nigande och försvann.

— Kommer strax, sade doktorn, tog af sig rocken, letade i sin nattsäck rätt på en kort kavaj, värmde den, och medan han sysslade därmed, fortsatte han helt trankilt med sitt prat.

Helm hade vid ljudet af en klagande stämma från de inre rummen upprörd sjunkit ned i sin skrifstol och hviskade: men skall du icke gå in nu?

— Omöjligt — inte ännu. — Ja, fortsatte doktorn, liksom för sig själf, hvem skulle ha trott att vi skulle träffas här efter så många års skilsmässa. Och hon, vackra Helén sedan. Mins du hur hon tog sig bra ut, när hon åkte skridsko på klubbens bana i Helsingfors. Det var på Nordenskiölds-festen. Pälsmössan kokett som på en lan-cierlöjtnant, smärt som en vidja. Den er-kändt första på isen, liksom i balsalen. Jo jag tackar, det var då; Straussvalsen, en rykande bål, elektriskt ljus och bengaliskaeldar. — Stark, spänstig, -skön, herre på täppan, så fröken hon var!

Och doktorn fnyste af välbehag vid minnet af den glada dagefi.

— Och nu här i ödemarken en liten ad-junktsfru. Nå nå, jag menar inte illa — jag är taktlös bara, som jag brukar vara. — För all del, det är icke afund — men kontrasten den slog mig.

Åter hördes klagan.

— Hör du det där; man skall alt vara bra förälskad för att byta bort alt hvad hon--------------—

Och doktorn slank ut genom dörren.

Helm var uppskakad. Det var sant, hvart eviga ord, som den hänsynslösa doktor-epi-kurén sade. Hon den firade fröken Helén, hon hade valt honom, Helm, bland alla sina många tillbedjare. Hon hade valt prästfruns undangömda ställning på landet framför lifvet i hufvudstaden. Huru väl mindes han nu icke dessa tider. Han och Lorentz hade bott tillsammans som studenter; de voro barndomsvänner och skolkamrater. Tillsammans hade de svärmat för vackra Helén,tillsammans hade de föranstaltat och sjungit serenader för henne. I dag för sex år sedan, ja då hade de skilts åt som ovänner. Det var en vacker, månljus natt, Helén skulle uppvaktas med en serenad, himlen vete af hvilken anledning, akademisk var den.

Hon bodde i ett envånings hus vid Kon-stantinsgatan. Sångarene ordnade sig i half-cirkel. Vackra Helén väcktes upp med „Hör jag forsens vilda fall gjuta sina toners svall“, men när hon yrvaken och angenämt berörd af hyllningen och välljudet skulle tända lampan vid nattduksbordet, befans att gardinen var för litet nedfäld. Där satt hon på sängkanten, skön som skönhetsgudinnan, med de små, hvita, bara fötterna, det långa mörka håret utslaget öfver den vackra nattdräkten. Litet sömnig, mycket belåten och med ett uttryck af osökt behag och.naivité, som gjorde henne vackrare än någonsin. Lorentz hade sagt något, som djupt sårat Helm. Efter första sången tillrättavisade Helm honom häftigt. Det uppstod en träta, ty Lorentz var litet dufven af chartreuse och punsch. Ljuset släcktes ögonblickligen,sången tystnade och de båda männen skildes åt för att ieke återse hvarandra. En försoning hade utan tvifvel kommit till stånd, om de träffats, men en vecka därefter reste Lorentz till Karolinska institutet i Stockholm.

Åter hördes dämpade suckar.

Helm var upprörd, strupen svälde till, så att han trodde, han skulle kväfvas; det var som om han fått något på tvären i halsen. Min stackars Helén — suckade han. Han försökte bedja, men minnets bilderbok var uppslagen, och han såg åter hela serenadaftonen för sig så intensivt, att bönen blef endast ett upprabblande af gamla formler utan lif, utan anda. I detsamma inträdde Lorentz, mumlande småsvor han och sade för sig själf: det går illa, förbannadt illa, de fördömda snörlifven — alt medan han plockade i sin kappsäck.

— Ah, herre Gud, stönade Helm, hvad säger du — illa, men säg då för Guds skull: är det farligt, är det fråga om lif vet? — nej det kan ej vara så —

— Åhå, har jag pratat högt. Var lugn, skaffa hit konjak och vatten. Det går inteså bra som det kunde, rättare

borde gå, det är sant — men alt är normalt, det kan jag försäkra dig — nå ja, se det där begriper du inte. Skaffa konjak; och doktorn fnyste.

— Jag har ingen konjak, svarade Helm upprörd.

— Har inte konjak, människa! är du tokig!

Och doktorn tittade plötsligt upp, fnyste och såg helt komisk och perturberad ut. Jaså, gamla kamrat, du har inte starkt, präst, nykterist! mumlade han för sig självf. Han kom nu ihåg, att han hört, det Helm var blefven sträng „pietistu eller „läsare“, som det heter i hvardagligt tal.

— Nå, ge mig mat, för det har du då, och en sup till.

— Mat, ja det skall du få; brännvin fins inte. Men kan du äta nu?

— Hvarför inte. Har jag inte åkt en hel hop mil i den här förbannade kölden! Hör du, om jag svär, sade doktorn leende, så säg till; jag är så illa van därvid.

Och doktorn gick ut ur rummet.

Helm sade till om kvällsmat, gick återin, tog fram sin bibel, slog upp den på må få. Den föll upp vid Mose boks tredje kapitel. Han försökte att läsa; omöjligt — tankarna dansade omkring med honom. An såg han så klart, som för sina lekamliga ögon, sin stackars vackra Helén, som leende kom svängande i en sirlig ytterkant, än åter de stora, sköna ögonen uppspärrade af fasa och smärta. Än åter doktorn, hänsynslös, lustig och välgödd. Vid en ny klagan kom han ihåg dessa förfärliga dagar af ånger och tvifvel öfver ett lif i synd och världsliga nöjen, han mindes råa dryckeslag, otuk-tiga ögon och visor. Hjälp Herre! suckade han ur djupet af sin själ och Herren hjälpte; han mindes dessa ångerns bittra, men hälsosamma tårar, neofytens brinnande ifver och saliga tro; dessa lyckliga dagar, då hvarje bön blef hörd, då bandet mellan Gud och människan knöts så starkt, så starkt, då Herren själf ledde ens stig och styrde ens vägar. Det var under denna tid af lifs-kraftig tro, af handlingskraftig öfvertygelse, då alt tvifvel jublande slogs ned med de jäktigt besvärjande orden: „jag tror“; detvar under dessa härliga dagar, han räddat sin Helén ur världens snärjande garn. Då hade han för evigt bundit henne vid sitt hjärta. Tron, tron hade gifvit honom alt, friden, samvetsron, lyckan och Helén, och hon var ju en del af hans lycka. Hon var Herrens synliga välsignelse öfver hans nit, ett bevis på att Gud bönhört honom. Gud själf hade fört denna af världen fjäsade, beundrade kvinna till honom. Huru skulle han eljes ha kunnat vinna henne. „Underliga hafver Herren hulpit mig.a — Och nu, nu läste han åter i sin bibel med tro och förtröstan — i detsamma stego doktorn och barnmorskan in.

— Jag måste kloroformera henne, sade doktorn.

— Nej det måste du icke, sade Helm lugn; du får det ej.

Doktorn såg på Helm, som om han fallit från skyarna; han fick icke ordet ur munnen.

— Får jag inte ? Tror du det är farligt, när en läkare säger — -- — —

— Det får icke ske, sade Helm och pekade på bibeln; här står det. „Och HerrenGud sade till kvinnan: Jag skall få dig mycken vedermöda; du skall föda dina barn med sveda — och din vilja skall vara din man undergifven; och han skall vara din herre.“

Doktor Lorentz fnyste till.

— Hör du gubbe lilla; huru är det med dig här, och doktorn pekade på pannan.

Helm stod lugn; det ryckte i häns bleka anlete. Han sade med lugn och öfverty-gelse:

— Vår frälsare säger: „när kvinnan föder barn, hafver hon vedermöda“, och profeten säger: „utan smärta skall du icke föda dina barn“.

— Och du tror på alt det där?

— Ja jag tror „Ty jag säger eder för sant; till dess att himmel och jord förgås, varder ej förgången den minsta bokstafven, icke häller en prick af lagen.“ Miljoner medsystrar till henne ha födt barn till världen under jämmer och plåga; ingen gaf människan rätt att taga bort denna syndens plåga och straff. Gå till min hustru, som nu lider, säg henne hvad jag sagt, och honskall själf tänka liksom jag. Enhvar skall tömma sin smärtas kalk. Ju större smärta, dess större kärlek. Jag har läst i en tysk, teologisk tidskrift, att det är fara värdt, att mödrar som födt sina barn i kloroformrus, icke omfatta dem med samma kärlek, som dem, hvilka äro födda därförutan.

Nu kallade den sjuka. Fru Bergström försvann ur rummet.

*

Doktorn fick ändtligen mål i munnen. Han svor till en kötted öfver alt hvad präster heter, slog igen sin låda och gaf sig fanden på, att det var sista gången han for till en slik obskurant, som trodde hvad som hälst. Han rabblade upp en hel mängd motskäl, som knappast berörde Helms öron-hinnor, än mindre hans förstånd och hjärta. Helm stod lugn under skuren af ovett, slog boken igen, lade händerna på sin bibel och sade med eftertryck:

— Hvad Herren sagt i sitt ord, det tror jag. Det tillhör icke människan att gallra ut hvad som faller sig lämpligt och bekvämt för hennes förnuft. „Ty hvilken som lossar ett af dessa minsta buden och lärer så män-niskorna, han skall kallas den minsta i himmelriket.“ Alt eller intet; med himlen mäklar man icke. „Ty himmel och jord skola förgås, men mitt ord skall icke förgås.“

Doktorn höll på att ursinnigt packa in sina saker, medan han fnyste gång på gång.

— Predika inte, låt spänna för min häst! Prata inte!

— Doktor, doktor, pastorn, en duktig gosse, sade fru Bergström i dörren och försvann i detsamma.

Helm tog Lorentz häftigt i famn och sade:

— Ser du gamla vän, Herren pröfvar blott, han ej förskjuter. Förlåt mig gamla gosse, kära ungdomsvän. Jag har min tro för mig; aldrig har jag velat såra dig. Tro hvad du vill, huru du vill, men låt mig lefva i min öfvertygelse. Kom in och hälsa på den lilla, utropade han, öfver sig gifven af glädje. Inte lämnar du oss. Anse oss inskränkta, dumma, hvad du vill. Obskuranta människor kan man också hålla af. Ungdomsvänner äro tunnsådda. Ingen har råd att mista dem.

Lorentz, som var god i hjärtroten ochdessutom hade en altför hög uppfattning af läkarens kall för att lämna en patient äfven om han, som nyss var fallet, var uppretad till det yttersta, räckte sin hand till försoning. Där improviserades hos pastor Helm en fest, där barndoms och ungdomsminnena sutto i högsätet; och när de äro med vid en fest, då står glädjen högt, om det ock är lågt till tak.

Ill. A.E.[=Albert Edelfelt]

SÄLSKYTTARNE.

Där ute vräkte vågorna skum och isflakor upp mot skäret; vinden brusade med makt, skakade nothus och den mera än enkla bryggan vid stranden. Men vågorna voro icke höstens tunga, grå böljor, som tröttade af maktlös kamp, suckande slogo mot hällarna. Nej, det var den tidiga vårens friska, fräsande och segervissa vågor, som krossande vinterns bojor, stänkte skum och iskristaller högt upp på de röda afslipade granit hällarne. Vinden var icke höstens melankoliska brus, utan en nyckfull vårstorm, som väl sjöng sina frihetssånger i forte fortissimo, men som af enhvar på det ensliga skäret, långt söderut i Finska viken helsades som en befriare, ty den förkunnade,att vintern, och hvad bättre var, vårvintern, då det hvarken bar eller brast, var slut.

Det oaktadt satt fyrvaktaren Leander AVirolainen, med psaltaren i hand och glasögon på näsan, dyster och nedslagen vid bordet i sin stuga. Han hade också flere skäl därtill. För att nämna, hvad som närmast frätte på hans hjärta, så var det hans gamla vän Petter Himmanens, fyrmästarens, död. För tvänne dagar sedan hade han

själf tagit upp begrafningspsalmen, själf läst herrans välsignelse öfver den döde kamraten

och yrkesbrodren. Ty där ute på skärs

ensliga öar och holmar, 30 sjömil söderut från Wiborgs läns kust, fans ingen pr est, som kunde döpa, viga och begrafva folk när som hälst. Presten kom, när det var lägligt för honom, och förrättade då alla de heliga handlingar, som kunde komma i fråga, på en gång. När presten icke var till hands, hade Leander Wirolainen, som ansågs ha en ypperlig röst, och som fått namn om sig att vara en bibelsprängd man, liksom genom en tyst öfverenskommelse utsetts att sörja för skärfolkets liturgiska behof. I hans stugasamlades skärkarlarne, deras hustrur och barn hvarje söndag och hörde, huru han med sjungande, släpig stämma läste ur sin gamla postilla.

Där satt han äfven nu, bläddrande tank-spridt i den heliga boken, och blickade då och då svårmodigt ut genom fönstret. Sanningen att säga var det icke blott sorgen, som frätte hans själ. Att Petter Him-manen var död, var ju en bedröflig sak, men nog hade han därtill dött på en ganska oläglig tid. Just då, när säljagten stundade, då kuten ännu bar sin grå päls, fin som sammet, då sjuknade han. Och nu — ännu hade det icke varit för sent att mellan isila-korna, mellan kobbar och sten smyga sig på de feta djuren, som vrålade och jodlade sina kärlekssånger på de soliga hällarna — nu var han död, död oaktadt badstuga, krut-bränvin och dyfvelsträck. Hvad tjänte det till att tänka på jagtlifvets fröjder, inte kunde man jaga säl ensam. Petter Himma-nen, han var borta för evigt och de andra skärkarlarne, ja de voro, hvar enda en, som kunde sköta bössa, på jagt sedan fyra dagar.Leander drog en djup suck, som han själf, med postillan i knäna, i fromt självbedrä-geri trodde vara egnad alltings fåfänglighet, jordelifvets korthet och dödens visshet — en suck, som dock icke bedrog hans hustru; ty af åtta års erfarenhet visste hon, hvad hans våroro betydde. Hon förstod de många och långa blickarna dit ut mot den strålande isranden och de blå skummande vågorna.

Hon sysslade nu i spiseln med kaffekit-tel och koppar, medan hon då och då med sina små emaljblåa, men kalla ögon betraktade sin man. Hennes väderbitna drag voro, då hon icke talade eller log, tillochmed vackra, men så snart hon öppnade munnen, blottade hon en rad små katthvassa tänder och ett blodrödt tandkött, som jämte dragen i munvinklame gaf henne ett uttryck af hårdhet och elakhet.

— Hör du Leander, sade hon nu, sälarne vrålade i natt alldeles förfasligt. Där var en grå säl med; den lade ut alt hvad den kunde: först ett långt utdraget huuu, som en riktig Kronstadts ångare, och sen skäldeden som en tik med sin finaste stämma — nog hörde du väl den?

Leander blickade dystert ned, låtsade icke höra talet och klagade med psalmisten: „Huru platt intet äro alla människor, de dock så säkra lefva. Selaa.

— Knubbsälame voro också ute och gnälde i natt. Där fans väl en fem eller sex stycken af dem. Löjliga läten de där djuren ha, när de ska visa sig kära. Acku-rat som ett risadt barn.

— „Se, mina dagar äro en tvär hand för dig, och mitt lif är som intet för diga, sade Leander orubbligt lugn, medan han ruskade på sitt stora tunga hufvud och långsamt tog glasögonen från näsan. För öfrigt till-lade han, mest liksom för sig själf:

— Inte kan man pyyta*) säl ensam, inte ä de någon boskap.

— Vet du, sade hustrun leende, i det hon visade sina hvassa tänder och sina blodröda dubbelläppar, Petter Himmanens nya dräng skall vara en vådligt säker skytt.

) Pyyta, månne af det finska pyytää! ordet användes af vår svenska allmoge i betydelsen — jaga.Leander rusade upp som en säl, varskodd af sin utpost, slog igen den heliga boken och kastade den med föga andakt på bordet. Förargad öfver den vid hans år opassande ifver, han lagt i dagen, sade han med till-kämpadt lugn:

— Kvinfolk vet också alt och tror sig förstå alt. Himmanens dräng, en riktig fastlandskatt, skulle våga blöta sina tassar, när vågorna gå och isen flyter. Hvar skulle han väl lärt sig kräka*) på isen, hvar att pyyta säl, hvar att skjuta träff på sextio fots af-stånd? Det kan inte hvar man heller.

— Dom sa så på begrafningen: han ska vara från Korsnäs och där ska de vara fasligt stora , pyytare och gå i fälan**) hvart år.

Nu kunde Leander inte mera hålla sig, han dundrade till:

— Kvinna, det där har du låtit bli att säga mig hela våren. Hvad heter drängen, när kom han till ön?

— Matti Neula, svarade hon vresigt, och om han varit mera än en månad här, vill jag kallas lögnare.

*) Smyga sig på säl. **) Säljagt.Leander visste nog; han klädde sig till jagt, tog sin mössa, sina bössor, sin kikare, kompass och vägkost och gick ned till stranden. Där gjorde han i ordning sina don till en vårjagt på säl och gick sedan ut att leta rätt på Matti Neula. Först i skymningen fick han rätt på honom, och det öfver-enskoms, att de ännu samma afton, innan isen åt Finska viken var alldeles sönderbråkad, skulle bege sig på sälpyyte.

I skymningen begaf man sig i väg till den bräckliga bryggan vid stranden, där mjärdar, ryssjor, nät och skötor etc. lågo upphängda på yttersidan af en mindre sjöboda. Det var endast en liten vårjagt bort till närmaste kobbar norrut; jägarene skulle dröja borta endast några dagar, och man ansåg sig kunna taga en mindre båt, hvars bärstyrka och förmåga att vaka sjö dock lämnade många berömda jakter efter sig.

Vid återskenet af den sol, som sjunkit, och de nytända stjärnorna bar det i väg. Båten sköts ut öfver isen ett par hundra alnar, under hvilken manöver våra jägare ofta fingo stiga ned i vattnet ända till knäna.Vid isranden klefvo männen in i båten, årorna lades ut och det bar af mot skäret öfver hafvet, som i långa färglösa vågor drog mot land.

Leander satt i fören och försökte att i skymningen få riktigt sigte på sin okända kamrat; han tyckte sig ha sett eller drömt om detta ansigte, denna figur, hvar eller när, det var dock omöjligt att komma ihåg, Han kunde icke misstaga sig, hvarje rörelse, hvarje knyck och tag hos mannen tycktes honom bekant.

Mot midnatt stötte man på en isflaka, som våra jägare i den ljusa vårnatten pröf-vade hålla en verst i diameter. Det var ,,kustis“; flakan var nämligen jämn som ett bord, medan „hafsisen“, huru jämn den än ser ut, är genomskuren af isryggar med fördjupningar, i hvilka jägaren kan gömma sig fullständigt, medan han smyger sig på sitt rof. Varsamt landade jagtkamraterne på den flytande ön, drogo båten, som är enkom därför konstruerad med långsluttande köl, upp på isen, åto sin kalla kvällsmat och kröpo i den så kallade sofsäcken, en af sälhudar gjord säck, fodrad med fårskinn,med plats för tvänne jägare. I daggryningen vaknade de oeh kunde däraf, att isflakan var genomborrad på flere ställen, sluta sig till, att sälame rört sig på densamma. Sälen borrar med otrolig snabbhet och skicklighet med framfötterna sina andningshål i isen, dem den genom att altemellanåt gå upp genom det ena och ned genom det andra håller öppna. En säljagt på öppen kustis har endast tvänne förutsättningar till att lyckas, nämligen den, att sälen, som sof-ver mycket tungt, somnat, och låtit sina andningshål tillfrysa, — den blir då vanligen klubbad af jägaren, — eller ook att jäga-rene lyckas fånga en kut. Vid denna senare grymma jagt, som lyckligtvis endast idkas i Finska viken och hvarken i Östersjön eller Bottenhafvet, tillgår det sålunda, att i den lefvande kuten skäres tvänne djupa hål, på hvar sin sida om ryggraden, genom hålen trädes ett starkt snöre omkring en af ryggkotorna, hvarefter det stackars djuret, som hela tiden kvider och klagar, och som därtill gråter som ett barn, så att strida tårar rulla ut för dess kinder, sålunda tjudradt.slappes genom ett' andningshål i vattnet. Dess klagan och jämmer lockar de äldre sälarne, som tyckas vara ytterligt upprörda, att för ett ögonblick lägga bort sin skygghet. När ku ten nämligen drages åter upp på isen, följer vanligen dess moder, eller en och annan säl med, och faller då offer för jägarens lod. Lyckligt nog för sälarne fun-nos inga kutar på isflakan; den var obebodd, sånär som på några stormodiga trutar och ett tiotal kråkor, som flyttade öfver från Finland till Estland och som slugt nog begagnat sig af isflottan för att slippa för mycket möda sina vingar. Det återstod för våra jägare endast att ro till ett skär, som låg flere sjömil ut, men där Leander visste, att man ovilkorligen skulle träffa på sälar.

Efter flere timmars rodd i motvind nalkades man omsider skäret från vestra sidan. Lätta strimmiga moln bådade blåst, och ett bländande gulhvitt sken i öster sade, att solen snart skulle rinna upp. Ännu några minuters rodd i skuggan af klipporna och våra jägare landade så ljudlöst som möjligt vid stranden af skäret. Sakta steg manur

båten; det gälde nu att krypande på magen nå högsta krönet af det låga och klippiga, med ljung och kråkris bevuxna landet, för att därifrån speja österut, ty salarna valde nämligen altid den sidan af klippan som var mot solen. Man hade redan, med bössorna framsträckta och hanen spänd, krypande hunnit till skärets krön, som ostvart nästan brant stupade ned i hafvet. Den syn, som mötte dem där, var en anblick, som väl kunde fröjda en jägare. Några tidigt komna skarfvar trätte om en nyssfångad gädda vid foten af en klippa, där tvänne gamla säl-honor, längesedan ur leken, stodo som utposter för sina kamrater. Då och då vände de sina, som fågelns, rörliga hufvuden omkring, och spejade uppmärksamt med de stora vackra ögonen, egendomliga redan därigenom, att de ha en fyrstrålig pupill. Där nere sofvo sälarne under hafsbrynet, om man också icke såg af djuret vidare än en mörk punkt, som då och då höjde sig öfver vågen och bildade koncentriska ringar i hafsytan. Sälen höjer sig sofvande omedvetet hvar fjerde femte minut upp, andasut och sjunker åter ned; den sofver så tungt, att den utan sina vaksamma utposter skulle vara räddningslöst förlorad.

Når solskifvan höjt sig öfver hafsbrynet och öfver de glittrande böljorna slagit en strålande bro mellan horisonten och skäret, vaknade sälame och började att under ett egendomligt sakta gnällande och morrande söka upp strandens klippor. Därvid krafsade de med labbarne undan all tång, alla algarter, som vågorna möjligen burit upp till stranden. De simmade mästerligt, men rörde sig långsamt, masklikt framåt på stranden. Deras tapplika, oformliga kroppar voro dock ganska rörliga; en del lågo tillochmed framtill på rygg, men baktill på buken. De lekfulla, sympatiska djuren samlades alt flere och flere på den solbelysta stranden, och mer än en var redan inom skotthåll för våra jägare.

— Pass på nu! sade Matti, vi skjuta pS, en gång.

Leander ville än en gång taga sigte med stöd, som skärkarlarne alltid göra — då han ovarsamt kom att stöta till ett rullstensblock.Stenen rusade blixtsnabt med buller ned för sluttningen, hoppade dånande från häll till häll och föll med plask och stänk ned i vattnet.

Vid första bullret af den fallande stenen kastade sig sälame vrålande ned i hafvet, och inom ett ögonblick var platsen tom.

Matti betogs af en gränslös vrede vid denna utgång af jagten. Alla hans jägarelidelser blefvo satta i rörelse. Han rusade upp svärjande och hotande, i det han vände bössan mot Leander. Som om man plötsligt tändt ljus i ett mörkt rum, slogo dessa vredgade ögonkast, denna ed ned i Leanders dunkla minne; de ögonen hade han sett förut, nu kände han igen den skrofliga rösten. För snart tjugu år sen hade han alldeles tillfälligtvis sett honom* vid ett bröllop i Wederlaks.

— Tyst Johan Pöysti, lugna dig; eljes kan du få ännu ett människolif på ditt samvete.

Bössan föll klirrande på hällen från Pöys-tis händer. Icke ett ord sade han, men hans anlete bleknade ända till likfärg. Med darrande händer tog han upp geväret och ti-gande började bägge männen att liksom efter öfverenskommelse tåga ned mot båten. Att förfölja de flyende djuren lönade icke mödan, inga roddare i världen kunna följa en i vattnet flyende säl.

Nu återstod intet annat än att bryta upp, desto hällre som vinden, hvilken nu blåste rätt från norr, tycktes vilja taga till i styrka och man icke vågade i den lilla båten förtro sig åt starkare vindar. Hafvet hade bytt färg, det såg elakt, otäckt ut, som när ett vackert anlete förvandlas i vrede. Tigande satte sig männen därför i båten och vände förstäfven mot sitt skär. Enhvar ¡?att i sina tankar. För Matti, eller som han egentligen hette, Johan Pöysti, var det en sorglig färd med sorgliga tankar. Han tänkte, huru den ena ondä handlingen hänger ihop med den andra, huru det ena brottet bär i sig fröet till det andra. Han hade för 16— 17 år sedan af hat och svartsjuka öfverlagdt dräpt en kamrat. Han hade vid häradsrätten i Wederlaks utstått ransakningen, den förfärliga ransakningen, som drog fram i dagen all uselhet, all dy från djupet af hanssjäl. Huru hade icke vittnena drag för drag blottat hans gärning; egentligen såg han den själf nu först i hela dess vidd. Domaren hade borrat sig in i hans själs innersta. Fängelset själf var en lindring, en lisa, en tröst mot de själskval, undersökningen förskaffat honom. Han hade utstått vatten- och bröd-straffet, tågat den långa vägen till Sibirien. Han kom ihåg den ändlösa resan, dag och natt, dag och natt i

isande kalla järnvägskupeer; han mindes embarkeringen på de väldiga pråmarne, seglatsen upp för de ödsliga floderna, tukthuset i Tobolsk. Tåget öfver bergen, där så många grafvar vid sidan af vägen talte om dem, för hvilka döden var en befrielse. Åter en månader lång resa ned för en flod, Amur, till hafvet. Här, tusende mil från fäderneslandet, här stod honom lyckan bi, han fick tillfälle att fly. -Icke ett ögonblick tvekade han, hvart han skulle vända sina steg. Han sökte icke det fria Amerika, icke guldlandet Australien, han vände åter mot hemmet och återkom dit efter årslånga mödor och umbäranden. Genom att söka anställning på de mest öds-liga skär, långt från sin forna omgifning, hade han lyckats dölja sitt rätta namn och sitt lif. Men nu? Nu skulle denna Leander Wirolainen förråda honom. Skulle han för denna främling, som sett honom för snart tjugu år sen, åter drifvas ut i världen? Nej, icke ens om hans första ogärning skulle bära en förfärlig frukt!

Oron och ångesten, mera än rodden, drefvo svettperlorna fram på hans panna. Efter flera timmars rodd under blåst och häftigt regn befunno våra jägare sig, såsom de tyckte, helt nära skärets strand vid isranden. De sågo i dunklet strandlinien, båthuset, bryggan och längst uppe fyren och husen, som % sågo dystra ut under sina puckelryggiga tak. Men mellan dem och skäret låg ett böljande isbälte, kalt, grågrönt, hämskt, omöjligt att beträda. Den mäktiga Nevan hade under dygnets lopp skjutit; vid porogerna och vid Petersburgs kajer och bropelare hade iéen krossats i små bitar; „stark ström med egna vågor går genom hafvet“; strömmen och ostanvinden hade fört isen långt ut till hafs förbi Kronstadt, och isflakornadrefvos nu af nordan i en stor båge ned mot skäret. Det började att skymma starkt.

Hade de tvänne j ägarene icke fruktat h varan dra, hade de nog i tid öfverlagt om sitt läge och återvändt till det skär, de i dag lemnat, och där inväntat gynsammare väder; men ingen sade ett ord, ingen gjorde ett förslag, och d$r vräkte deras farkost nu vid isfältet.

Dock värre än isbarikaderna, regnet, vinden, mörkret och den ohyggliga ensamheten, injagade de självfve skräck hos hvarandra. Med hvar sitt gevär sutto de endast femton fot från hvarandra, i en bräklig farkost under den vida himlen, mellan de vräkande isflakorna och vågorna, bevakande som lurande lodjur hvarandras minsta rörelse. Innan endera hunnit stranden af skäret, måste en af dem ha lämnat lifvet. Matti visste, hvad han betalat för att återkomma till sitt fädernesland, och intet på jord eller himmel skulle förmå honom att godvilligt ännu en gång lämna denna jord, den enda som ägde värde för honom. Leander visste, utan att fråga, hvad som rörde sig bakom de ogenom-trängliga ögonen hos denna brottsling. Han visste, att Johan Pöysti, engång dömd på hans vittnesmål, icke en minut skulle anse sig lefva säker, sedan hans hemlighet en gång var röjd. Och med fasa såg han, huru denna Pöysti då och då nervöst tummade på geväret. Leander, som så ofta med Simeon sagt: „Låt din tjänare fara i frida, som kallat lifvet en törnestig och döden förlossare, greps af en okuflig kärlek till detta dyrbara lån, som tids nog en dag skulle återfordras af honom.

Snart märkte de, att oaktadt vinden tycktes taga till, vågornas kraft blef dämpad. Nya isflakor måste ha drifvits norrifrån. Och huru skumt det än var, sågo de ett oöfverskådligt isfält långsamt närma sig emot dem.

Utan att säga ett ord förstodo de båda motståndarene, att när dess stora flakor kom-mo mot båten, då återstod dem intet annat än att hoppa ut på isen, ty båten skulle krossas eller kantra.

Isfältet kom närmare. Redan lyftes båten så högt, att den höll på att gå öfver.Dess tofter gåfVo efter, sidorna trycktes i hop, breddes ut och trycktes åter samman, som om den flämtat af ångest och dragit djupt efter andan. När den knakade som värst, hoppade Leander, som stod närmast fören, ur båten på isflottan. Matti var icke sen att göra som han. Men nu, i ett enda ögonblick uppfattade de, att isflakan icke skulle kunna bära tvänne personer. Den strid på lif och död, som de i båten skjutit upp i det längsta, blef här oundviklig, den fordrade med lifvets nödvändighet ett plötsligt afgörande. Med brottslingens uppdrifna dialektik tyckte Matti, att frågan nu gälde endast nödvärn; ty att stanna på isflakan därtill hade de båda lika rätt. Utan att besinna sig, utan att gifva en sekunds företräde åt sin motståndare, rusade Matti emot denna, som genast stönande sjönk mellan de gröna gnistrande isbitarne i botten. Efter ett arbete, som tog hvarje hans själs och. kropps förmögenhet i anspråk, nådde han våt och uttröttad den kantrade båten, fick den åter på sin köl och blef af återvändande säljägare half död räddad efter tvänne kvalfulla dygn.Han hade dyrt betalat rätten att lefva, och att lefva i sitt fädernesland. Och

hvilket lif! En ständig kamp för tillvaron, en evig strid för den knappaste utkomst. Och hurudant var detta fädernesland, som han så lidelsefullt åtrådt? Några hundra tunnland klippor och skär, miltals ut i hafvet, där tallen växte paraplylik till manshöjd, där hvarje doft mjöl måste i ren byteshandel förvärfvas på marknaden i Narva och köpingarna på Ingermanlands kust, — fem vackor mjöl mot en vacka strömming — där hvarje pinne ved togs i strandhugg från fastalandet eller ur affallshögarne i Kotka!

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

LÄGERLIF.

Hofrådet A. hade för åtskilliga år sedan yarit kapten vid ett gardesregemente i S:t Petersburg; han var nu, som han själf plägade säga, „afdankad, arm och gråu — däri inbegrep han, att han lyftade rysk pension och lön som finsk tjänsteman, var husägare och bar sina buskiga ögonbryn och borstiga mustacher med den frimodighet och det franka väsen, som alltid klär en gammal militär. Gubben var finne in i själf vaste hjärteroten; om rasens fysiska uthållighet och andliga seghet hade han de mest kärleksfulla begrepp, och för dessa begrepp otaliga bevis. Då han var en mångerfaren, beläst och bildad person, var det städse ett nöje att höra honom; där fans alltid någoti hans berättelse, som var värdt att taga vara på, att egna en tanke åt. Se här en af hans erfarenheter om den finska rasens uthållighet mot andligt tryck.

***

Våren hade kommit. Nevan hade brutit sina bojor, säsongen i Petersburg var slut, de sista förlofningarne inom societeten voro undanstökade, och som efter en lång, en altför lång, karneval drog den eleganta världen en suck, en befrielsens suck. Man var fri från sällskapslifvets förpligtelser, man var åter människa, åtminstone för en tid. Gardesregementet hade dragit ut till lägret vid Krasnojeselo, till de militära lekarne kring Duderhoffs höjder, och jag försäkrar er mina herrar, officerarne gjorde det med nöje. Den som tycktes mest upprymd, mest lycklig öfver det lägerlif, som väntade oss, var hans kejserliga höghet storfursten W ... Han var en fåordig ung man, han utbredde sig icke öfver hvad han kände eller tänkte, men man såg, att hans anlete lifvades, hans ögon lyste och bröstet vidgades af välbehag,där han red i spetsen för sitt regemente, red på sin grå skymmel öfver de grönskande fälten till det ärorika regementets lägerplats.

Ehuru nyss ankomna, hade man redan installerat sig, den unga regementschefén i sin barack, officerarene i sina konstlösa små reden. Soldaternes tält voro uppslagna, hä-starne förda till sina stall, vaktposter utstälda och parollen utdelad. — Försommarnatten, ljus, luftig, hemlighetsfull och ljuf, sänkte sig öfver den krigiska taflan. Det blef tyst; i fjerran hördes då och då skallet af en vak-.tande hund, eller de klagande tonerna från en balalaika, skött af en sentimental soldat, hvars kärlekssorger drefvo sömnen från hans lägerplats.

I sin barack drömde storfursten behagliga drömmar. Det var slut med de tidiga uppvaktningarne, de officiela middagarne och de obligata hofcirklame. Han behöfde icke mer glida på hofvets hala parkett, höra glattslipade, banala fraser, framsagda af artiga hofmän med hela ^igten af en diplomatisk underhandling. Han behöfde icke dansa efter rangskalan vid bländande gas-ljus, under tvinande tropiska växter; och framföralt, denna tomhet, denna förfärande tomhet, som en tillvaro utan arbete alstrar, den var utplånad. I morgon började ett sträfsamt, ett mödosamt arbete, ty manövrerna voro i år högeligen omfattande.

När därför kalefaktorn morgonen därpå underst bittida väckte sin herre, sprang han spänstig som en fjäder ur sin bädd, och en kvart timme därefter stod han, elegant och kraftig, utanför sin barack, den förste af alla. Där samlades omkring honom småningom en skara officerare af de mest pregnanta typer. Där var den öfverförfinade slaven, med de nästan effeminerade dragen, de trötta ögonlocken, smidig, spenslig och nervös, en tatarisk furste med simpla, hårda drag och manke som en tjur; en estnisk baron, hvars hvitröda hull och feta nacke angaf hans svenska ursprung; en polsk grefve med judiska drag; furstar från Montenegro, Podolien och Kaukasus n^yi sina chateaux en Espagne och fiirstendömen in partibus in-fidelium — och jag.

Nu hördes signaler i fjärran, de repete-rades från regemente till regemente, ljödo åter från höjden och fylde luften med nerv-stärkande välljud; tupparne från närgränsande byar stämde in med sin klara låt; hästar stampade och gnäggade; morgonens solljus flöt som en mäktig flod af färger och ljus öfver tallarnes toppar, öfver de grönskande höjderna och slätten, som ännu oberörd af soldatemes tramp, af hästars hofvar och kanoners hjul, stod vårfrisk, jungfrulig och blomsterstänkt som ett persiskt broderi.

„Framåt marsch!“ kommenderade hans höghet, och femhundra man svängde sig i sadeln och trafvade nöjda och belåtna söderut från Krasnojeselos lägerplats. — Det bar i skarpt traf öfver den mjuka, sandiga marken mellan underligt formade, runda och afrundade kullar: en natur, en jordformation så olik Finlands, att man med rätta sagt, det Systerbäck utgör en skarpare gräns i geografiskt och socialt, än i politiskt af-seende. Det så^ut, som om en gång i tidernas början en väldig storm drifvit dessa sandmassor upp i vilda vågor och som på ett allmaktsbud stormen stillats och sandvå-gorna stelnat. Århundradens förvittrings-process hade öfverdragit de runda kullarne med mylla, och nu växte där på höjderna en gräsmatta, enastående i sin enformighet, medan hasseln, aspen, videt och björken grönskade i de kittellika dalarna.

Ryttarskaran drog än upp än ned längs sluttningarne af kullarne genom de bjärtgröna h^sseldungarne, tills order gafs att stanna vid en liten by. Här spreds truppen på en lång linie, n*edan förpostked bildades, vedetter kastades ut i dalen, och und-sättningsposterna uppe i sluttningen af en långslutt kulle, samt hufvudvaktposten stannade i en by bakom de bägge linierna. Storfursten tog in i byns ansenligaste stuga, för att efter den skarpa ridten frukostera och låta koka åt sig té. När hans höghet böjde sig för att stiga in genom förstugans låga dörr, kilade en gris, under ifrigt protesterande, ut ur stugan. I det stora rummet kacklade en höna af modersstolthet öfver sina sju gula kycklingar, medan ett svalpar flög ut och in under sparrarne i stugan. Borta vid ugnen stod en surögd, gammalkvinna och knådade deg. Hon hade så länge lefvat med och i den jord, som födde dem, att hon tagit färg af den. Ansiktet var mull-färgadt, de magra taniga armarne voro som ur jorden uppryckta bruna rötter och skinnet på den magra barmen var brunt och strimmigt som barken på en ungbjörk. Ett par linhåriga flickbarn, klädda i långa lintyg, tittade från vrån vid sängen under lugg på de ankommande.

Storfursten tog pl^ts vid bordet, blickade omkring sig i detta konstlösa rede med sotig ugn och med golf som i ett uthus. Ivan Ivanovitsch, kalefaktorn, steg fram helt frankt och sade åt käringen, som knådade degen, att hon skulle hemta vatten och ved; han skulle laga upp eld, så att hans höghet kunde få ett glas té. Kvinnan gick på med sitt arbete och låtsade om intet. Ivan upprepade, sina ord med mera eftertryck. Intet svar. Nu blef Ivan ond. Sedan han en stund i olika tonarter gått på med hvad han hade på hjärtat, vände sig kvinnan mot kalefaktorn och sade buttert:— En ymmärrä venättä*)

Ivan såg förbluffad först på kvinnan, så på sin herre; denne log och sade helt lugnt:

— Kalla in baron Koskull, vår värdinna är est.

I detsamma stego baronen och den tata-riska fursten i stugan och fingo veta, hvad saken gälde. De vände sig beschäftigt mot käringen och började hvardera att framföra kalefaktorns ärende; men kvinnan tycktes lika oberörd af estniskans blöta, som af tata-riskans gutturala ljud. När de talande emellertid blefvo alt för ifriga, blef käringen ond på allvar. Man såg att blodet började att under barken stiga upp. Hon drog häftigt upp de magra armarna och sade argt:

— Johan minä sanoin: en ymmärrä venättä. **)

Barnen blefvo förskräckta och tryckte sig alldeles platta mot väggen.

Storfursten steg upp från bordet, det såg ett ögonblick ut som han hållit på att blifva

*) Jag förstår ej ryska.

**) Jag sade ju redan: jag förstår ej ryska.otålig; men när han såg den uppretade käringen med de degiga fingrarna, den ädla baronen röd af förargelse och tataren, med tillkämpadt lugn och hela österlandets värdig* het i det feta, skägglösa anletet, kalefaktorn handfallen och ond, alla tre i färd med att inplanta i denna förhärdade och

trilskna hjärna de primitivaste begrepp, ursprungsorden: eld, vatten och bröd, på tre olika språk, utan den ringaste framgång, då fann han det löjliga i saken. Hög och ståtlig reste han sig från bordet och log så att de vackra hvita tänderna lyste.

— Nej, nu ha vi icke tid längre, låt oss gå in i ett annat hus; och när han gick ut, mumlade ¡mn något om „tschuchonka".

Han gick ut med officerarene; men tro mig mina herrar, han fick gå hus ut och hus in och fick intet té. Han fick rida till oss, till andra undsättningsposten.

Vi hade funnit rätt på den nästan fördolda brunnen, och fram emot förmiddagen red jag till den ogästvänliga byn; jag såg genast på dess yttre att den var finsk. Och här, sjuttio värst söderom Petersburg, fannjag en finsk befolkning, hufvudsakligast bestående af kvinnor och flickbarn. Hvarenda man och gosse öfver tio år var i Petersburg eller närmast kringliggande köpingar, på arbetsförtjänst. Jorden och hemmet sköttes af kvinnorna samt en och annan orkeslös gubbe. Männen och de äldre gossarne sades kunna tala ryska, men kvinnorna förstodo icke ett ord. Utan skola, utan böcker och utan kyrka, med en prest, som bodde 50 värst från byn, hade de bevarat sitt finska tungomål — bevarat det sedan sekler mot tyskar, svenskar och nu mot hundra miljoner slaver. Herrarne förstår, att under sådana förhållanden kan också en gammal man vara optimist.

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

FRÅN POJKÅREN.

I.

Skallgången.

Jag satt i hundkojan hos Musti och kröp undan i den mörkaste vrån, medan kära far dundrade uppe i trappan. Hvarje gång han stampade med foten i svalens lösa tiljor, darrade hela Mustis palats och jag med, ty jag hade dåligt samvete vis-à-vis Strelings grammatica. Om kära far i detta vredenes tillstånd frågat mig, hvilka ord i ackusativus taga *im* i stället för *em,* så hade jag varit såld; men lyckligtvis gälde det nu icke ackusativus, utan Antti, vallpojken, som först tappat bort en ko, den bästa i hela ladugården; och sedan, när kossan engång åter väl var funnen, befans den vara utansvans. Dundret därofvan mig gälde nu den bortkomna delen af svansen och huruvida Antti var skyldig eller ej till detta Papuris defekta tillstånd. Han misstänktes svårligen för att, medan kon simmade öfver ett sund, ha låtit bogsera sig öfver vattnet, fasthakande sig i Papuris svans, och det antogs allmänt, att han under denna manöver vållat olyckan. Antti nekade envist till helgeränet och påstod, att en varg kommit i galopp ur skogen och naffsat i den sist blefna kossans viftapparat; men skrämd af Anttis, Mustis och de andras oljud hade han (vargen nämligen) nöjt sig med den del, som nu saknades. Kära far svor alldeles okristligt, att han skulle ha skallgång i skogen, och om ingen varg upptäcktes, så skulle han slå armar och ben af Antti. Därvid blef det — och vi fingo skallgång.

Ack, herre Gud, jag mins den ännu som i går, den stora dagen. Mycket har jag sedan sett och mycket af det sedda har förbleknat och förgätits, men skallgången — aldrig. — Alla traktens jägare, alla lunt-bössor och hirschfängare voro församladehos oss — den tiden hade man ingen aning om bakladdningsgevär. — Man åt en frukost, och den bastant det vill jag lofva, alt medan gästerna öfverbjödo hvarandra i otroliga jagthistorier och underbara äfventyr. Bondgubbame fingo en sup glatta laget om, och kanske en till, i dessa husbehofsbrän-ningens lyckliga tider, och glädjen stod högt i sky. Alla stadens honoratiores från Wi-borg voro med. Där taltes tyska, finska och ryska samt svenska af en och annan „Finnländer"; de andra voro nämligen „Wi-borgare", som, när de reste till „Fredriks-hamnska sidan", talte om att „wir haben eine Eeise nach Finnland gemacht". Sär-skildt

mins jag stadens borgmästare, den lille tjocke herren i buteljgröna fracken, och en rådman, stöpt i samma form. Desse, borgmästare och råd, brukade före och efter sessionen stiga in i Siliverstoffs „kurenia“, såsom hökarbodame kallades i Wiborg, för att taga sig en snaps och ett stycke ost. Herrarne måtte också nu ha gjort samma manöver, innan de kommo till pappas hof (den tiden kallades alla egendomar för hof),ty de voro redan vid ankomsten särdeles upprymde.

Uppe på vinden hade jag funnit farfars gamla sabel. Den hade användts att tukta acaciehäckame med; men för att icke vapenlös draga ut till skogs, hade jag i brist på bättre tagit fram den. Vi voro just i lidret i färd med att h vässa vapnet, då någon af kamraterne fick syn på självfvaste skallfogden, där han låg och snarkade i solbad-det. Han hade rest genom natten och nu fått för mycket af välfägnaden, så att han var tämmeligen redlös. Han låg så till, att en af hans byxknappar lyste starkt i solskenet. Huru det sedan var, minnes jag ej så noga, men vi profvade sabelns egg på hans byxknappar, och innan skallfogden viste ordet af, hade mjölnarens Saska skurit bort alla hans blanka messingsknappar. Nå, ni må tro, det blef ett väsen af, när frukosten var slut samt alla herrame och folket skulle ut till skogs och skallfogden steg

upp helt gravitetiskt, men---------

jJJ så bar det då ändtligen af; jag var strängeligen förbjuden att följa med, menhade beslutit att som en spartansk gosse fördraga hvad som hälst, men ej försaka skallgången. Där ute i skogen såg det bro-kigt ut, granarne skakade betänksamt sina skägg, aspen darrade af skräck, sälgen vände afvigsidan fram af bladen och de gamla furorna susade, undrande öfver, hvad det var för ett följe, som störde deras frid. Vargnäten spändes ut mellan stammarne, och vi ställdes upp i drefvet. —Hvilket skrik och hvilket väsen! Hvarje gång skallfogden skrek: „schweig still!“ hurrade vi än värre och blåste i långa lurar, sirligt skurna i al och öfverflätade med näfver remmar. Men snart blef det tyst; ty långt borta på den andra flygeln hördes några dofva knallar. Vi började känna oss litet hemska till mods och drogo oss närmare hvarandra. Bäst vi så stodo där uppskrämda, sågo vi med ens ett par raggiga bestar komma i fyrsprång emot oss; vi häfde upp ett jämmerskri, som judarne vid Jericho hade kunnat afundas oss, och togo till flykten med lurar, svärd och bössor, alt hvad benen förmådde.® Bakom oss smälde det ohyggligt. Hela skogengenljöd af skrik och oljud. Det var en sannskyldig illustration till den vilda hexjagten; här snafvade en, där fastnade en annan i snåren, där föll Torpar-Matts för ett" välrik-tadt skott, sårad i vänstra benet.

Varma och flämtande kommo vi ändtli-gen ut ur skogen i en liten vänlig hage. Där stod, nästan dold af mjölkörtens blomsterkvastar, den sannskyldiga orsaken till skallgången och vår förskräckelse idisslande i ädelt ko-lugn. Fruktan smittar, ty när hon så fick syn på oss, svängde hon sin ombundna svansstump sirligt i vädret och gaf sig af i fyrsprång, hon också. På stora landsvägen stannade vi ändtligen för att hämta andan.

Emellertid började det att skymma mer och mer, och den ena jägaren efter den andra kom ut ur skogen. Den förste berättade om en varg som släppt skinnet till för våra skott, den andra ökade antalet af ihjäl-skrämda vargar till tvänne, och så ideligen. Däraf kom det sig att, när vi i förtruppen hunno hem i mörkret, kunde vi tala om fyra nedgjorda vargar, en hare och Torpar-Matts.På aftonen var det åter kalas, och den tjocka borgmästaren höll ett vackert „Gespräch“, först och främst för kära far och sedan för vår nitiske skallfogde, beprisande hans Nimrodsegenskaper. Skallfogden stod betydligt generad, men bredbent och stadig — han hade trädt stickor i knapphålen i stället för de bortskurna knapparne. Nu bjöd borgmästaren, att jagtens byten, en varg och en hare (om den sårade Torpar-Matts nämndes anständigtvis ingenting alls) skulle bäras in, så att vi finge dricka bestarnes graföl; och in i det klart upplysta rummet bars bytet. Vi pojkar stodo där med andan i halsgropen af bara undran och nyfikenhet, som utbyttes till ohejdad sorg och höga verop, när vi kände igen vår gamle käre Musti, som låg där stendöd på sin bår. Musti, som med orätt bar sitt namn, ty han var varggrå, hade också gifvit sig ut på skallet och där ändat sin tolf vintrar långa lefnad. Graf-ölet blef nu odrucket, ty harens och Matts’ skål kunde icke komma ifråga. Borgmästaren sade: „das ist doch eine ganz traurige Geschichte“, och alla funno sig smärtsamtberörda af Mustis död. Kära far talte om något, som i den högre stilen heter den tragiska nödvändigheten: — brott följes af straff; hade jag stannat hemma, så hade icke Musti nu legat stel vid min sida.

Mitt under den allmänna bedröfvelsen kom mjölkbudets Kristin in. Sedan hon gjort en sirlig nigning, såsom det brukades i dessa enfaldiga tider, sade hon helt tvärt: — Mor ber hälsa och säga: nyt susi vei koko lehmänNu for vargen af med hela kon..

Uppståndelsen blef allmän. Vi gingo till kojs, ljusen släcktes, — men länge låg jag ännu funderande på den tragiska nödvändigheten.

II.

Huru man reste fordomtima.

Hvilken Wiborgare har väl icke nu besökt Petersburg; ja de finnas, som bo i Wiborg och ha sina ämbetsvärk i den stora kejsarstaden. Om morgonen taga de plats i en kupé och hinna knappast gäspa och somna, innan de äro vid ryska gränsen och därifrån till Petersburg är det endast ett tuppsteg; om aftonen kan man vända åter och dricka téet med de sina i Wiborg eller dess närmaste omgifningar. I forna tider, då var det en helt annan sak; en resa till Petersburg var detsamma som en resa till Rom. Jag glömmer aldrig, när min tant skulle resa till den mäktiga grannstaden. Hela sommaren hade resan blifvit flitigt diskuterad i slägten; några funno företaget vågadt, andra hufvudlöst, andra åter, som icke kunde bortresonnera de tvingande skälen, ruskade endast betänksamt på hufvudetoch behöllo sina tankar för sig själfve. Mot hösten lät onkel bygga en — huru skall jag uttrycka mig — en släde, nej en ark, ett hus på medar, som bekläddes invändigt med buldan och utvändigt med „rogoschka“ (bastmatta), stoppades, fodrades, järnbeslogs och förseddes med vidt utstående vingar, för att icke stjälpa vid tvära vändningar och i halka. Det lilla huset hade tvänne fönster och en bred dörr. Ett par årgångar af „Finlands allmänna tidning“ sönderhackades af oss barn i en sörpmaskin och ströddes på golf-vet i det lilla rummet, alt för värmens skull. „Helsingfors Morgonblad“ och „Svenska nyk-terhetsvännen“ stoppades under sitsen kring vägkosten samt öl- och portvinsbuteljerna, ty en rundlig matsäck skulle man ha. Sedan slädföret stadgat sig, började afskeds-visiterna. Jag mins alla de goda råd och upplysningar, alla kommissioner, alla varningar för hufvudstadens röfvare och fick-tjufvar, som inmundigades med kaffet och malagan, (malagan var den tiden ytterst modern). Alt närmare nalkades den ödesdigra dagen. Sorgen gjorde sitt intåg i deteljest glada hemmet. Sista aftonen mins jag vi alla voro församlade och pastor R. läste ljudeligen (onkel R. v^r litet döf) en vacker tysk psalm, „för dem som på resa stadde äro“. Högtidliga och förgråtna gingo vi hem enhvar till sitt.

Påföljande morgon vaknade vi vid bjel-lerklang, pisksmällar, skrik och oväsen. Det var tant, som satt fast i portgången. Timmermännen hade glömt att taga mått af porten. Vingarne på arken, den nya slädan, voro för breda. Morgonen var mörk. Snön föll i täta flockar. Pigorna sprungo omkring som yra höns, med hattaskar, schalar och ytterskor. Pekka och Mikko svuro och drogo på slädan. Tant gret. Skjutskarlen var rasande. Hela denna bedröfliga scen belystes af tvänne sömniga talgljuslyktor. Jag kröp åter under täcket och drömde om allehanda fasligheter: om en man, som reste från Jerusalem till Jericho och föll i röfvarehänder. Jag fick senare veta, att vägen gick från Wiborg till Wam-melsuu, och emedan vägarne härifrån voro miserabla, från Wammelsuu öfver Finskaviken till Kronstadt samt därifrån med diligens till Petersburg. Fjorton dagar räckte denna utfärd, fjorton dagar af bekymmer och oro, som dock en snötyngd mörk vinterafton efterföljdes af fröjd och gamman, när tant kom hem med Wjäsemska pepparkakor, klibbiga som sirap, tennsoldater, trumpeter och det tyrteiska kalfskinnet, trumman. Ännu många år efteråt tjänstgjorde slädan än som dockkammare, än som hönshus; men utom denna praktiska sida af saken, blef den för oss barn ett monument, ett minnesmärke öfver en af de djärfvaste färder och farligaste resor, som kommit till vår kunskap — resan till Petersburg.

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx

I.

Skallgången.

Jag satt i hundkojan hos Musti och kröp undan i den mörkaste vrån, medan kära far dundrade uppe i trappan. Hvarje gång han stampade med foten i svalens lösa tiljor, darrade hela Mustis palats och jag med, ty jag hade dåligt samvete vis-à-vis Strelings grammatica. Om kära far i detta vredenes tillstånd frågat mig, hvilka ord i ackusativus taga *im* i stället för *em,* så hade jag varit såld; men lyckligtvis gälde det nu icke ackusativus, utan Antti, vallpojken, som först tappat bort en ko, den bästa i hela ladugården; och sedan, när kossan engång åter väl var funnen, befans den vara utansvans. Dundret därofvan mig gälde nu den bortkomna delen af svansen och huruvida Antti var skyldig eller ej till detta Papuris defekta tillstånd. Han misstänktes svårligen för att, medan kon simmade öfver ett sund, ha låtit bogsera sig öfver vattnet, fasthakande sig i Papuris svans, och det antogs allmänt, att han under denna manöver vållat olyckan. Antti nekade envist till helgeränet och påstod, att en varg kommit i galopp ur skogen och naffsat i den sist blefna kossans viftapparat; men skrämd af Anttis, Mustis och de andras oljud hade han (vargen nämligen) nöjt sig med den del, som nu saknades. Kära far svor alldeles okristligt, att han skulle ha skallgång i skogen, och om ingen varg upptäcktes, så skulle han slå armar och ben af Antti. Därvid blef det — och vi fingo skallgång.

Ack, herre Gud, jag mins den ännu som i går, den stora dagen. Mycket har jag sedan sett och mycket af det sedda har förbleknat och förgätits, men skallgången — aldrig. — Alla traktens jägare, alla lunt-bössor och hirschfängare voro församladehos oss — den tiden hade man ingen aning om bakladdningsgevär. — Man åt en frukost, och den bastant det vill jag lofva, alt medan gästerna öfverbjödo hvarandra i otroliga jagthistorier och underbara äfventyr. Bondgubbame fingo en sup glatta laget om, och kanske en till, i dessa husbehofsbrän-ningens lyckliga tider, och glädjen stod högt i sky. Alla stadens honoratiores från Wi-borg voro med. Där taltes tyska, finska och ryska samt svenska af en och annan „Finnländer“; de andra voro nämligen „Wi-borgare“, som, när de reste till „Fredriks-hamnska sidan“, talte om att „wir haben eine Eeise nach Finnland gemacht“. Sär-skildt mins jag stadens borgmästare, den lille tjocke herren i buteljgröna fracken, och en rådman, stöpt i samma form. Desse, borgmästare och råd, brukade före och efter sessionen stiga in i Siliverstoffs „kurenia“, såsom hökarbodame kallades i Wiborg, för att taga sig en snaps och ett stycke ost. Herrarne måtte också nu ha gjort samma manöver, innan de kommo till pappas hof (den tiden kallades alla egendomar för hof),ty de voro redan vid ankomsten särdeles upprymde.

Uppe på vinden hade jag funnit farfars gamla sabel. Den hade användts att tukta acaciehäckame med; men för att icke vapenlös draga ut till skogs, hade jag i brist på bättre tagit fram den. Vi voro just i lidret i färd med att h vässa vapnet, då någon af kamraterne fick syn på själfvaste skallfogden, där han låg och snarkade i solbad-det. Han hade rest genom natten och nu fått för mycket af välfägnaden, så att han var tämmeligen redlös. Han låg så till, att en af hans byxknappar lyste starkt i solskenet. Huru det sedan var, minnes jag ej så noga, men vi profvade sabelns egg på hans byxknappar, och innan skallfogden viste ordet af, hade mjölnarens Saska skurit bort alla hans blanka messingsknappar. Nå, ni må tro, det blef ett väsen af, när frukosten var slut samt alla herrame och folket skulle ut till skogs och skallfogden steg

upp helt gravitetiskt, men---------

jJJ så bar det då ändtligen af; jag var strängeligen förbjuden att följa med, menhade beslutit att som en spartansk gosse fördraga hvad som hälst, men ej försaka skallgången. Där ute i skogen såg det bro-kigt ut, granarne skakade betänksamt sina skägg, aspen darrade af skräck, sälgen vände afvigsidan fram af bladen och de gamla furorna susade, undrande öfver, hvad det var för ett följe, som störde deras frid. Vargnäten spändes ut mellan stammarne, och vi stäldes upp i drefvet. —Hvilket skrik och hvilket väsen! Hvarje gång skallfogden skrek: „schweig still!“ hurrade vi än värre och blåste i långa lurar, sirligt skurna i al och öfverflätade med näfver remmar. Men snart blef det tyst; ty långt borta på den andra flygeln hördes några dofva knallar. Vi började känna oss litet hemska till mods och drogo oss närmare hvarandra. Bäst vi så stodo där uppskrämda, sågo vi med ens ett par raggiga bestar komma i fyrsprång emot oss; vi häfde upp ett jämmerskri, som judarne vid Jericho hade

kunnat afundas oss, och togo till flykten med lurar, svärd och bössor, alt hvad benen förmådde.® Bakom oss smälde det ohyggligt. Hela skogengenljöd af skrik och oljud. Det var en sannskyldig illustration till den vilda hexjagten; här snafvade en, där fastnade en annan i snåren, där föll Torpar-Matts för ett" välrik-tadt skott, sårad i vänstra benet.

Varma och flämtande kommo vi ändtli-gen ut ur skogen i en liten vänlig hage. Där stod, nästan dold af mjölkörtens blomsterkvastar, den sannskyldiga orsaken till skallgången och vår förskräckelse idisslande i ädelt ko-lugn. Fruktan smittar, ty när hon så fick syn på oss, svängde hon sin ombundna svansstump sirligt i vädret och gaf sig af i fyrsprång, hon också. På stora landsvägen stannade vi ändtligen för att hämta andan.

Emellertid började det att skymma mer och mer, och den ena jägaren efter den andra kom ut ur skogen. Den förste berättade om en varg som släppt skinnet till för våra skott, den andra ökade antalet af ihjäl-skrämda vargar till tvänne, och så ideligen. Däraf kom det sig att, när vi i förtruppen hunno hem i mörkret, kunde vi tala om fyra nedgjorda vargar, en hare och Torpar-Matts.På aftonen var det åter kalas, och den tjocka borgmästaren höll ett vackert „Gespräch“, först och främst för kära far och sedan för vår nitiske skallfogde, beprisande hans Nimrodsegenskaper. Skallfogden stod betydligt generad, men bredbent och stadig — han hade trädt stickor i knapphålen i stället för de bortskurna knapparne. Nu bjöd borgmästaren, att jagtens byten, en varg och en hare (om den sårade Torpar-Matts nämndes anständigtvis ingenting alls) skulle bäras in, så att vi finge dricka bestarnes graföl; och in i det klart upplysta rummet bars bytet. Vi pojkar stodo där med andan i halsgropen af bara undran och nyfikenhet, som utbyttes till ohejdad sorg och höga verop, när vi kände igen vår gamle käre Musti, som låg där stendöd på sin bår. Musti, som med orätt bar sitt namn, ty han var varggrå, hade också gifvit sig ut på skallet och där ändat sin tolf vintrar långa lefnad. Graf-ölet blef nu odrucket, ty harens och Matts’ skål kunde icke komma ifråga. Borgmästaren sade: „das ist doch eine ganz traurige Geschichte“, och alla funno sig smärtsamtberörda af Mustis död. Kära far talte om något, som i den högre stilen heter den tragiska nödvändigheten: — brott följes af straff; hade jag stannat hemma, så hade icke Musti nu legat stel vid min sida.

Mitt under den allmänna bedröfvelsen kom mjölkbudets Kristin in. Sedan hon gjort en sirlig nigning, såsom det brukades i dessa enfaldiga tider, sade hon helt tvärt: — Mor ber hälsa och säga: nyt susi vei koko lehmänNu for vargen af med hela kon..

Uppståndelsen blef allmän. Vi gingo till kojs, ljusen släcktes, — men länge låg jag ännu funderande på den tragiska nödvändigheten.

II.

Huru man reste fordomtima.

Hvilken Wiborgare har väl icke nu besökt Petersburg; ja de finnas, som bo i Wiborg och ha sina ämbetsvärk i den stora kejsarstaden. Om morgonen taga de plats i en kupé och hinna knappast gäspa och somna, innan de äro vid ryska gränsen och därifrån till Petersburg är det endast ett tuppsteg; om aftonen kan man vända åter och dricka téet med de sina i Wiborg eller dess närmaste omgifningar. I forna tider, då var det en helt annan sak; en resa till Petersburg var detsamma som en resa till Rom. Jag glömmer aldrig, när min tant skulle resa till den mäktiga grannstaden. Hela sommaren hade resan blifvit flitigt diskuterad i slägten; några funno företaget vågadt, andra hufvudlöst, andra åter, som icke kunde bortresonnera de tvingande skälen, ruskade endast betänksamt på hufvudetoch behöllo sina tankar för sig själfve. Mot hösten lät onkel bygga en — huru skall jag uttrycka mig — en släde, nej en ark, ett hus på medar, som bekläddes invändigt med buldan och utvändigt med „rogoschka“ (bastmatta), stoppades, fodrades, järnbeslogs och förseddes med vidt utstående vingar, för att icke stjälpa vid tvära vändningar och i halka. Det lilla huset hade tvänne fönster och en bred dörr. Ett par årgångar af „Finlands allmänna tidning“ sönderhackades af oss barn i en sörpmaskin och ströddes på golf-vet i det lilla rummet, alt för värmens skull. „Helsingfors Morgonblad“ och „Svenska nyk-terhetsvännen“ stoppades under sitsen kring

vägkosten samt öl- och portvinsbuteljerna, ty en rundlig matsäck skulle man ha. Sedan slädföret stadgat sig, började afskeds-visiterna. Jag mins alla de goda råd och upplysningar, alla kommissioner, alla varningar för hufvudstadens röfvare och fick-tjufvar, som inmundigades med kaffet och malagan, (malagan var den tiden ytterst modern). Alt närmare nalkades den ödesdigra dagen. Sorgen gjorde sitt intåg i deteljest glada hemmet. Sista aftonen mins jag vi alla voro församlade och pastor R. läste ljudeligen (onkel R. v^r litet döf) en vacker tysk psalm, „för dem som på resa stadde äro“. Högtidliga och förgråtna gingo vi hem enhvar till sitt.

Påföljande morgon vaknade vi vid bjel-lerklang, pisksmällar, skrik och oväsen. Det var tant, som satt fast i portgången. Timmermännen hade glömt att taga mått af porten. Vingarne på arken, den nya slädan, voro för breda. Morgonen var mörk. Snön föll i täta flockar. Pigorna sprungo omkring som yra höns, med hattaskar, schalar och ytterskor. Pekka och Mikko svuro och drogo på slädan. Tant gret. Skjutskarlen var rasande. Hela denna bedröfliga scen belystes af tvänne sömniga talgljuslyktor. Jag kröp åter under täcket och drömde om allehanda fasligheter: om en man, som reste från Jerusalem till Jericho och föll i röfvarehänder. Jag fick senare veta, att vägen gick från Wiborg till Wam-melsuu, och emedan vägarne härifrån voro miserabla, från Wammelsuu öfver Finskaviken till Kronstadt samt därifrån med diligens till Petersburg. Fjorton dagar räckte denna utfärd, fjorton dagar af bekymmer och oro, som dock en snötyngd mörk vinterafton efterföljdes af fröjd och gamman, när tant kom hem med Wjäsemska pepparkakor, klibbiga som sirap, tennsoldater, trumpeter och det tyrteiska kalfskinnet, trumman. Ännu många år efteråt tjänstgjorde slädan än som dockkammare, än som hönshus; men utom denna praktiska sida af saken, blef den för oss barn ett monument, ett minnesmärke öfver en af de djärfvaste färder och farligaste resor, som kommit till vår kunskap — resan till Petersburg.

Ill. Jac AhrenbergAv Pf. vx